

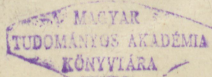
Is 4/4

AZ ARANY EMLÉKEGYESÜLET KÖNYVEI IV.

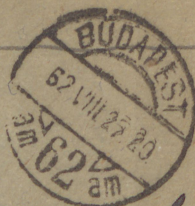
AZ ARANY MUZEUM TÖRTÉNETE
ÉS KATALOGUSA

Szerkesztette : DEBRECZENI ISTVÁN

Exp. Mikó Pál Salonta, Arany J. u. 42.
Crișana, România.

dr. Sáfárány Györgyi
a Magyar Tudományos Akadémia

Az Arany J. múzeum áre:

1925-től 1951-ig.

Mikó Pál
múzeumőr

[Mikó Pál]

A Csónkatoronyban levő

Arany János múzeum

reliquiái:

- 1.) Földszint: fogadó terem.
- 2.) Arany J. jegyzőkorából való iratai és emlékei: 1836-tól — 1849.-ig.
- 3.) Arany János tanárkorából való iratai, családi dolgai és baráti képei.
4. Arany János dolgozó- és hálószobája, bútorai és emléktárgyai.

Jegyzet.

Az egyes emléteken a bekarikázott számok a meglévő tárgyakat, míg a karika nélküliek a hiányzókat jelzik.

Ezenkívül a szegélyjegyzetek is a hiányokat pótolják.

A felszabadulás után (1945 márc.) újrendezte a megmentett anyagot

Szalonta, 1951. VIII. 15. volt ref. ig. tanító, isk. felügyelő és múzeumműf.

F. Constantarorophus leu

Frans Jansz marinus

religiosus

Frans Jansz

Exp

Frans J. Jansz

1835 - 1836

Frans Jansz

Frans Jansz

Frans Jansz

Frans Jansz

Frans

Frans Jansz

Frans Jansz

Frans Jansz

Frans Jansz

Frans Jansz

*Magyar Tud. Akadémia irodalmi
osztályának.*

- Budapest. -
AZ *- Akadémia palata. -*

ARANY MUZEUM

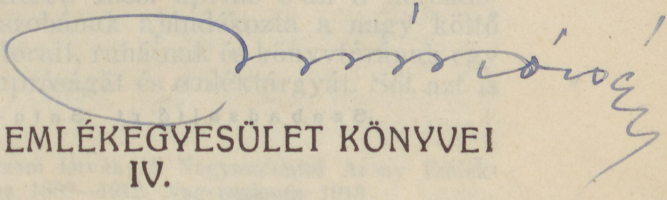
TÖRTÉNETE ÉS KATALOGUSA

SZERKESZTETTE:
DEBBECZENI ISTVÁN

*A katalógusban megkarikázott reliqui-
ákat összeszedte és rendezte:*

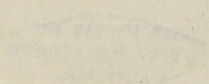
Iz. 1951. III. 15-ig:

AZ ARANY EMLÉKEGYESÜLET KÖNYVEI
IV.

F. Magyar. tud. Akadémia közlönye
Országgyűlés.

- Budapest. -
- Akadémia Kiadóv. -
AZ

ARANY MUZEUM TÖRTÉNETE ÉS KATALOGUSA

SZERKESZTETTE:
DEBECZENI ISTVÁN

*

A Katalógusban megismerhetők a régiség-
történeti emlékek és tárgyak.

3. 1931. évi. 15-ig.

[Handwritten signature]
Szabadsajtó Rt. Sajtó. Mare
AZ ARANY EMLÉKEZÉSEK KÖNYVEI
IV.

AZ ARANY-MUZEUM TÖRTÉNETE*)

Az Arany-Muzeum története Arany János temetése után való nappal kezdődik. Midőn a szalontaiak a temetésről hazafelé jöttek, már utközben arról beszélgettek, hogy a nagy költő emlékeit emléktárgyaiból berendezett „Arany szobá“-val és a szülőház telkén felállítandó „Arany-kisdedóv“-val kellene megörökíteni. 1882. november 12-én a Főnagysalontai orsz. képviselő által összehívott értekezlet megalakította az Arany-Emlékbizottságot, mely anyagi erő szerzése végett nyomban országos gyűjtést indított. Ercsey Sándor, Arany sógora, felajánlotta e célra Arany János életéből c. kiadandó művének tiszteletdíját: 800 koronát, a város 400 koronát, a költő özvegye pedig a szalontai háztárban levő ősi 8 holdnyi földjét ajándékozta a bizottságnak, míg a református egyház átengedte több, mint 1000 kor. értékű két óvoda alapítványát.

Két esztendei gyűjtés után, midőn az említett ingatlanon kívül mintegy 7000 korona volt a bizottság vagyona, teljes reménnyel fogott hozzá kitűzött célja megvalósításához. Nagyban elősegítette azt Arany László, aki lelkes és bőkezű támogatásával szellemileg és anyagilag is hathatósan igyekezett előmozdítani atyja emlékének a szülőföldön való megörökítését. 1885. április 8-án a berendezendő Arany-szobának ajándékozta a nagy költő szobájának butorait, ruháinak és könyvtárának egy részét s több apróságát és emléktárgyát. Sőt azt is

*) L. Debreczeni István: A Nagyszalontai Arany Emlékegyesület története 1882—1912. Nagyszalonta 1913.

megigérte, hogy a könyvtár magánál tartott részét is az emlékszobába fogja juttatni.

Ezekből és egyesektől kapott tárgyakból berendezték az első Arany szobát a gimnázium épületében, annak a teremnek a helyén, hol Arany János 1831—1833. praceptor korában tanított. Junius 6-án országos jellegű ünnepélyvel meg is nyitották.

De ez a hely nem volt végleges. Végső cél gyanánt az lebegett a bizottság előtt, hogy e célra megszerzi a Csonkatornyot, mely a hajdu ősök vitézi tetteit hirdeti az utókornak, melyről Arany is már gyermekkorában hallotta a beszédes mondát és melyet ő többször, sőt Petőfi is megénekelt. Az eszme Arany Lászlónak is tetszett, de megvalósításával várakozni kellett, míg 1893-ban az orsz. szobabizottság e célra 6000 K-t adományozott, melynek birtokában 30000 K-ért megvásárolták a Csonkatorony telkét a rajta levő házzal. Ezzel azonban a pénztár teljesen kiürült, sőt még kölcsönt is kellett felvenni s így a Csonkatorony restaurálására és berendezésére nem volt fedezet. Nagyobb anyagi erő gyűjtése végett a régi Arany Emlékbizottság Egyesületté alakult és újra felhívást bocsájtott ki, támogatást kérve az egyesületbe tagul való belépés által. A második gyűjtés jóval kevesebb eredménnyel járt, mint az első, de kárpótlásul két nagyösszegű adományt kapott az egyesület, melynek segítségével a régi kedves célt elérhette és megvalósíthatta.

Az egyik ugyanazé volt, ki a reliquiák ajándékozásával az első Arany-szobát megalapította: Arany Lászlóé; a másik Bilharvármegyéé.

Arany László előbb lépéseket tett, hogy a Csonkatorony az országos műemlékek közé felvéssék, majd megkísérelte megnyerni a Műemlékek Orsz. Bizottságának támogatását s mindön egyik sem sikerült, sógora: Széll Kálmán, akkori egyesületi elnök kérésére elhatározta, hogy a saját költségén fogja renováltatni. Gyalus László építész tannal tervet és költségvetést készíttetett, de vég-

rehabilitációját már nem érthette meg, mert 1893. augusztus 1-én meghalt. Hogy mégis felépült a torony, elsősorban özvegyének köszönhető, ki, férje akaratához híven, a hagyatékából az építéshez szükséges 8000 K-t a bizottság rendelkezésére bocsátotta.

Biharvármegye már a 80-as években segítette néhány száz koronával a bizottságot, 1899-ben pedig 10000 K-át szavazott meg az egyesület céljaira.

Ez év tavaszán megkezdték a renoválás munkáját. Március 15-én már megtörtént az ünnepélyes gombfektetés s július 1-re az egész munka kész volt. A régi Csonkatorony, Gyalusnak a vajdahunyadi vár motívumaiból szerkesztett terve szerint, hegyes sisaktetőt kapott, egyébként azonban külsejében megmaradt a régi alakjában: ablakokkal, lőrésével. Belülről négy emeletre osztották s a reliquiákat átköltöztették a régi Arany-szobából, hol 14 évig őrizték. Az I. emeleten a költő szobáját rendezték be, az eredeti elhelyezéshez híven, a II-on pedig az emléktárgyakat. A III. egyelőre üres maradt, a IV. szintén, lepadlásolatlanul csupán a kilátás számára. A földszinten az orsz. Arany-szobor pályázat mintáit szándékozták elhelyezni, de ezeket megszerezni minden fáradság és utánjárás mellett sem sikerült. A megnyitás nagy, országos ünnepély keretében augusztus 27-én történt meg.

Azóta az Egyesület minden vasárnap megnyitja a közönség számára az immár Arany-muzeum-má lett Csonkatornyot, melyet állandóan nagy számmal keresnek fel az érdeklődők, sőt időnként más vidékek tanintézetének növendékei is el-elzarándokolnak a legmagyarabb költő szülőföldjére és emlékeihez.

A szorosan vett Arany-muzeum története tulajdonképpen eddig van. Belsejében mindössze csak annyi változás történt, hogy mivel egyesek adományozásai által a reliquiák szaporodtak, néhány év múlva a III. emeletet is be lehetett rendezni. De

annál nagyobb változáson ment keresztül a külseje. Diszes kaput s fölé őrizőt nyert: magát a költőt művészi szoborban. Hogy a szülőföld lakosainak e régi vágya teljesülhetett, első sorban özv. Arany Lászlónénak köszönhető. Közbenjárására 1903-ban a Nemzeti Színház két előadást rendezett Nagyváradon a szobor-alapra és ő mindkét előadásra 1000—1000 koronával váltotta meg jegyét. Szalontán is újra megindult a gyűjtés és mozgalom. Minden mulatságot, előadást erre a célra rendeztek a legelőkelőbb társaságok épügy, mint a legszegényebbek. Előbb egy mellszobrot akartak állítani a Csonkatorony előtti téren úgy, hogy az előtte levő épületnek a tornyot eltakaró részét lebontják s a piac felé szabaddá teszik. Később azonban ezt a tervet Szalay Imrének, a Nemzeti Múzeum igazgatójának, tanácsára megváltoztatták. A mellszobor helyett ugyanis életnagyságu ülőszobrot emeltek s a Csonkatorony bejárata fölé, a falba vágott mélyedésbe helyezték. Évéggett a bejáratot a déli oldalról a nyugatira tették át és diszes portáléval és barokkstíliú vaskapuval látták el. Az egészet Stroh tervezte, magát a szobrot az ő felügyelete mellett tanítványa: Kolozsvári Szeszák Ferenc mintáztá. Az átalakítás, díszítés és a szobor — sóskuti kőből — 13000 K-ba került. Különféle akadályok miatt csak 1907. nyarára készültek el a munkálatok. A leleplezés szeptember 15-én volt, midőn Arany emléke harmadszor tette országos ünnepély színhelyévé Nagyszalontát.

Az Arany Emlékegyesület az Arany-múzeummal olyan emléket állított Aranyinak, melyhez hasonló nincs sehol egyetlen költőnek sem.

De ez a múzeum még nem teljes. Ki tudja, hány becses emléktárgy lappang még magánosok birtokában, kik igazi értéküket nem is ismerik? Pedig úgy lehet, életének számos apró részletére derítenének világosságot.

Nincsenek még együtt a különböző Arany kiadások és különösen kevés van az első

kiadásokból. Mindezeknek itt kellene lenni együtt ebben a muzeumban. Nemcsak azért, mert a tapasztalat, a muzeum eddigi multja és jelene bizonyítja, hogy az ereklyék itt vannak a legjobb helyen, nemcsak azért, mert a gyűjtemény első sorban a szülőföldet illeti meg, hanem azért, mert Arany László maga is azt óhajtotta és akarta, hogy itt legyen lehetőleg minden, mi atyja emlékét őrzi és hirdeti.

Eppen azért az egyesület vezetősége bizalmal kéri mindazokat, akiknek birtokában bármilyen Aranyra vonatkozó emléktárgy van, hogy engedje át a muzeum számára. Egyeseknél, vagy családoknál könnyen elkallódhatnak, míg itt gondosan megőrzik az utókor számára és hosszú évek multán is hirdetni fogják a nagy költő életét.

A CSONKATORONY TÖRTÉNETE

A Csonkatoronyról a történelem keveset beszél. Biztos adatunk egyetlenegy sincs. Mindössze Szalárdi János említi Siralmas Krónikájában az 1636. október 6-i szalontai csata leírásával kapcsolatban. Másnap a győző szalontaiak a zsákmányt összeszedték „és az lövészerszámokat azokhoz való szekerekkel, porral, golyóbissal Szalontára bevívén, az ott való kastélybeli bástyákra és azután építettett toronyban állatták vala.” Könyve irásakor tehát a torony már meg volt s minthogy ez 1662-ben történt, kétségtelen, hogy az 1636. és 1662. közötti időben épült és pedig minden valószínűség szerint kevéssel 1636. után.

Ha a toronyról a történelem keveset tud is, annál többet beszél a beszédes monda. Ez csak természetes is. Régtől fogva egyedül áll egy csomó apró ház között, fölöttük messze kimagasodva. Szomszédságában itt egy régi alap falra bukkantak, amott néhány régi pénz, majd fegyver került elő a földből. Mindez felkeltette az érdeklődést, izgatta, foglalkoztatta az emberek képzeleté s hozzájárult ahhoz, hogy egyfelől megőrizték az ősi hagyományokat, másfelől titokzatosabbnál titokzatosabb mondák keletkezzenek róla.

A Csonkatorony ezek szerint Toldi Miklós, illetve Toldiék várának egyik tornya, mely mellett még másik három is volt, de azokat „megette az idő.” A Toldiakról még ma is élnek a mondák, melyeket Arany feldolgozott, de természetesen történeti hűség nélkül, idő, király és ellenség összevarásával.

Eltérők a hagyományok arra nézve, hogy kik építették. Egyesek szerint a törökök — hétféle kőből, — kik a Vénkert-i szőlőt is ültették volna, de a legtöbb szerint a hajduk emelték.

Hogy mikor építették, arra nézve csak annyi bizonyos, hogy olyan volt akkor az idő, hogy az őseink még szántani sem mehettek fegyver nélkül és a környéken sok helység pusztult el. Az elpusztult falvak, nevezetesen: Répás, Keszi, Vásári, Vimer, Gyarak, Kölesérközé templomaiból, tornyaiból hordták össze és építették a szalontai hajduk a tornyot s főkép egy Petrányiné nevű vásári-i gazdag özvegy asszony és egy gyaraki gazdag özvegy asszony leégett kastélyának romjaiból, mivel azt a tulajdonosok nekik odaadták. A gyaraki özvegy asszonyt egy fenmaradt adat szerint Pethénének hívták, de az ő kastélyának romjait már előbb: 1622-ben, a vár bástyafalához elhordták a hajduk, kiknek annyira nem ajándékozta oda, hogy emiatt őket Bethlen Gábor fejedelemnél éppen bevádolja. A toronyépítés idejére nézve van olyan hagyomány is, mely egybehangzó Szalárdi adatával. Eszerint akkor építették, mikor a szalontai hajduk itt a Testhalomnál egyszer megverték a törököt és teméntelen kincset összeszedtek.

A torony építésének célja egyik hagyomány szerint az volt, hogy a Testhalom mellett ejtett zsákmányt, főkép a sok kincset, meg özön pénzt benne elrejtsek, de legnagyobb részük, sőt egész kész kialakult mondák szerint őrtorornak, messzilató torornak építették. Szalontát ekkor számtalan mocsár, nádas és rengeteg erdő vette körül s nem is volt rendes község, mert a lakosok csak részben laktak bent a helységben, a többiek szerteszéjjel; sokan a Vénkert városonkívüli részén, az u. n. Csirkésben, földbe vájt és mindenféle más kunyhóban. Azért építették tehát a tornyot, hogy róla mindig figyelhessék a törököket s messziről meglátva figyelmeztessék a lakosokat a közeledő veszedelemre. A toronyban csak férfiak laktak s

legtetején az örök, vagy amint őket hívták: a „strázsák.”

A néphagyomány szerint úgy építették, hogy a falnak csak a két szélét rakták ép téglákból, a közét pedig malterrel kevert téglatörmelékkel töltötték ki. Úgy ezt, mint a különböző romokból való építést igazolja maga a torony is, amint a renoválásnál kitűnt.

De a torony nem maradt meg végig a hajduk birtokában. A török nem sokáig tűrte, hogy onnan a lakosok állandóan nyugtalanítsák kicsapásaikkal, hanem addig szorította a Csonkatorony lakóit, míg végre egészen elfoglalta s ugyanarra a célra használta, mire a magyarok. A lakosság elszéledt különböző helyekre, többnyire a mocsarak között levő szigetekre.

Mikor és hogy lett csonka, erre nézve is homályban hagy a történelem. Feltehetjük, hogy 1658-ban, midőn II. Rákóczi György megparancsolta a szalontaiaknak, hogy a várkastély bástyaírtontsák le s lakóhelyüket gyujtsák fel, hogy a Boros-Jenőtől Várad felé nyomuló török be ne fészkelhesse magát. A mondák azonban éppen a török kiűzésével hozzák kapcsolatba. Van ugyan, aki csonkaságát azzal magyarázza, hogy nem tudták az építést befejezni, mert elfogyott a kő, meg a cserép, de legnagyobb részt azt állítja, hogy a magyarok gyujtották rá egy éjszaka a bent lévő nagyszámu törökökre, kik mind bennégtek. — Egyik hagyomány ezt Turi Mihály vitézi tettének mondja, ki nyilván azonos Varga Mihállyal, kiről Szalontán és Sarkadon sokat beszél a nép. A leégés mellett is bizonyosságot tett maga a torony, melyből a renoválás idején üszkös gerendák kerültek elő.

A Csonkatoronyból a monda szerint különböző irányban több alagut vezetett, melyek leg többet foglalkoztatták a nép képzeletét. Négy ilyen alagutról beszélnek. Az első Gyulára vezetett, a második Váradra, a harmadik délkeletre Pata felé, a negyedik pedig Bocskai István kerekii kastélyáig.

Ezekben az alagutakban kincseket vélnek, melyekről a mondák már egészen a mesék világába vezetnek.

A Csonkatorony itt előadott történetének alapját az a legrégibb monda képezi, melyet e sorok írójának anyai nagyapja gyermekkorában hallott. Egy ízben elmondatta vele Arany János is, kinek praeceptor korában mendikánsa volt.*)

Csakugyan így ismerte és így örökitette meg Arany is a Toldi szerelme VI. énekében a szalontai csatáról szóló és más mondákkal együtt. Ismer-te a hajduk

...hogy vették Toldi jeles várát,
Gulya s ezer tallér ütvén meg az árát.

Szerinte is, midőn Rákóczi

„Ira kilenc pusztát nekik adományon,
Fel is gyarapodtak tetemes zsákmányon;
Akkor emelték a várnak erős tornyát.“
„Tudom én — eltudnám mondani hogy épült,
Mező-Gyarak és több faluhely kövéből.“

Megöröklítette már életében, de igazán mégis csak halála után örökitette meg. Szelleme, emléke halhatatlansága keltette romjaiból új életre s csonka faláról nem hever naponkint egy-egy kő a földön — mint egykor énekelte — s többé nem „vérese, bagoly örökös lakója.“ De ismét őrtorony lett az „ó torony.“ Benne éber vigyázással ő maga örökődik, mint életében, a magyar nyelv, költészet szépsége, épsége, tisztasága fölött és hisszük: öröködni fog örökkön-örökké.

*) Szabadság 1883. máj. 18.

KATALOGUS.

Az emléktárgyak legnagyobb része, mint a muzeum történetéből kintünik és mint a torony kapuja mellett levő emléktábla is hirdeti, Arany László ajándéka. Az általa adományozott tárgyak mellett nincs ott az ajándékozó neve, csak azok mellett, melyeket másoktól kapott a muzeum.

Földszint.

1. Arany János szobra. Kis ülő alak gipszből, állványon. Arany Lászlóné adta Ercsey Rózsikának, Arany sógora unokájának. Ercsey Rózsika ajándéka.

hibás 2. Szilágyi István szobra. Természetes nagyságú mellszobor gipszből, állványon. — Szilágyi Aranynek Debreczenben tanulótársa, 1842. tavaszától 1844. tavaszáig a szalontai iskola rektora volt. Irodalmat művelő, képzett tudós férfi, ki több pályadíjat nyert. 1843. pünkösztjétől eltávozásáig Aranyéknál étkezett. Ez idő alatt nemcsak hogy barátok lettek, hanem neki, buzdításainak köszönhető egyedül, hogy Arany visszatért a már egészen elhagyott irodalomhoz. Később Máramaros-szigeten főgimn. igazgató lett, hol szobrot emeltek neki, melynek eredeti mintája e szobor. Tóth András debreczeni szobrász ajándéka.

hibás 3. Arany János szülőháza. Olajfestmény képzelet után. Rozvány György festménye és ajándéka.

hibás 4. Arany János 1849-i nemzetőri előőrsi őrző-rata Aradon. Olajfestmény, képzelet után. Rozvány György festménye és ajándéka.

hibás 5. Szalonta várképe 1847 előtt. Olajfestmény, képzelet után. Rozvány György festménye és ajándéka.

⑥ Téglák a Csonkatorony falából, melyeket a renoválás alkalmából a falak felső részéből szedtek ki. Ugy alakra, mint minőségükre nézve lényegesen különböznek egymástól. *összetörték, kettőt elvitték*

A földszint és I. emelet között:

Toldi Miklós szobra, gipszből. A budapesti Arany szobor mellékalakja az eredeti mintáról; hátul Arany domborműví areképével. Stróbl Alajos szobrászművész ajándéka. *teljesen összetörték*

A tárgyak összesítése

Sor sz.	Emelet.	Számok:	
		szalt	uaz
1.	Földszint	7	5
2.	I. Emelet	188	50
3.	II. Emelet	130	93
4.	III. Emelet	215	153
~ Összesítés		435	301

Veszteség: 125 db.

kb a megmaradtakkal

40 %-ek. —

I. EMELET.

Arany János szobája.

Ez a szoba a költő utolsó szobája volt azokkal a butorokkal, melyeket élete utolsó idején, haláláig használt és olyan elrendezéssel, ahogy a Magyar Tudományos Akadémia épületében levő lakásán volt. Itt hat szobás lakása volt Aranyinak: egy dolgozó-, egy fogadó-, egy ebédlő-, egy hálószoba, két szoba pedig Arany Lászlóé volt. A hálószobában Aranyiné és Széll Piroska aludtak; Arany dolgozószobájában aludt és öltözött is, ezért volt benne ágy és mosdó. Ennek a szobának hű mása az emlékszoba. A különbség csak az, hogy szobájában volt még eredetileg könyvszekrénye és két ruhaszekrénye, melyek itt nem fértek el és a II. emeleten vannak. Továbbá, hogy a falon levő képek nem itt, hanem az ebédlő és háló szobában voltak. Szobájában csak egyetlenegy kép volt: Gróf Teleky Lászlónak, a „Kegyenc” írójának fényképe, mely mindig íróasztalán, előtte állott. Végül, nem itt volt Arany mellszobra sem, hanem a fogadószobában.

A szobában levő butorok és tárgyak a következők:

① Arany János íróasztala. Nagy, mahagoni fából készült szép, hajlított oldalu fényezett íróasztal, közepén 1, oldalt 3—3 fiókkal, felül az asztalon zöld bőrbevonással, körül egyenes párkánnyal. 1867-ben a magyar hölgyek ajándékozták a költőnek, valószínűleg akkor, mikor az Akadémián levő titkári lakásba (ápr. 24.) beköltözött. Ettől kezdve haláláig, tehát élete utolsó 15 évén át használta. Íróasztalán azok a tárgyak, melyek életében rajta

állottak s melyeket több-kevesebb ideig állandóan használt. Ugymint: (2—18.)

② Bronz tintatartó, melyből Arany utolsó négy évében írt. Ráth Mór, Arany munkáinak kiadója ajándékozta a költőnek 1879-ben, a Toldi Szerelme megjelenése előtt. Midőn egy alkalommal éppen e mű kiadása ügyében nála járt s íróasztalán tintatartóját és írókészletét meglátta, megjegyezte, hogy: „az az egyszerű jószág bizony nem illik Arany János asztalára.“ Erre Arany ismert szerénységével és megszokott tárgyaihoz való ragaszkodásával azt válaszolta, hogy az „egészen jó kalamárius, mely őt már husz év óta szolgálja.“ Ráth azonban megmaradt véleménye mellett, melynek bizonyosságául másnap e diszesebb tintatartót küldötte ajándékba. Arany újra ellenkezett és sehogysém akart a régitől megválni, de felesége odaállította az újat asztalára, a régit pedig dr. Ösiky Kálmánéknak ajándékozta. A tintatartón toll, ceruza, gummi, vas pecsétgyűrű, egy réz tollkés — melyet Gyulai Pál ajándékozott Aranynak — porzó kanál, simító csont, egy darab vörös spanyol viasz, egy teknősbéka foglalatú tollkés és egy sárgarézt pecsétnyomó A. J. betűkkel. — Érdekes a tintatartó elhelyezése, mely szerint nem vele szemben — amint ez szokásos — hanem oldalt, bal keze felől, az asztalon keresztben volt.

③ Nagy fekete bőr írómappa, belső oldalán kézi himzéssel. Arany Lászlóné, Szalay Gizella kézimunkája, melyen Arany élete utolsó 5 évén át dolgozott. Benne megmaradt különböző ivnagyságú papirjai.

4. Barna bőr írómappa, külső oldalán üveg alá foglalt gyöngyhímzéssel. A magyar hölgyek kézimunkája, kiktől az íróasztallal együtt kapta. Mindig ez asztal egyik sarkában állott. Az írómappában vannak: egy csont papírvágó, két kis vékony ceruza, egy olló és egy eltört ludtoll. A mappa rekeszéiben: két kis (piros és zöld) feltekert fonál, három sötét szövetminta Tóth József szabó

névjeggyével. Arany Jánosné két névjeggye. Négy recept, melyek közül egy Arany Jánosé volt 1881. dec. 2-ről, három a család többi tagjaié későbbi, Arany halála után való időből. Nehány soros kivágott s kék ceruzával megjelölt ujságcikk, mely „Arany János és Szalonta város” címen előadja, hogy a szalontaiak Toldi Sándor megjelentése alkalmából tisztelegni akartak a költőnél s már utra készen voltak, midőn Arany levele megérkezett, melyben arra kérte őket, hogy tegyenek le tervükről, mert „ő már öreg ember és nem szereti a ceremóniát, hanem halasszák a dolgot jobb időre, akkorra, midőn majd miniszterre vagy legalább is szolgabíróvá teszik.” — Ezekken kívül Gyulai Pál névjeggye a következő sorokkal: „Arany János urnak. Boldog új évet kíván, a „Bolond Istók” tiszteletdíját küldi köszönetével együtt Gyulai Pál, a Budapesti Szemle szerkesztője.” — Dátum nincs a névjeggyen s az sem tűnik ki, hogy Bolond Istók melyik részéért küldi a tiszteletdíjat, de mivel a II. évf. az 1874. januári füzetben jelent meg, kétségtelenül ebből az alkalomból s ez év első napján kelt.

5. Nagy papírvágó olló.

6. Papírvágó fakés, melynek nyele kutyafejet ábrázol.

7. Nagy favonalzó.

8. Fekete bőr tolltette tok, benne fésű, hajkefe, tűlkör, két borotva, borotvafénő, egy kis pléh szelence apróságokkal, olló, kés, keztyűgomboló és egy kis üveg. Mindezeket rendszeren használta.

9. Kerek szürke bőr tolltörő, kis sárgarézfígurával és himzéssel, Arany Lászlóné munkája.

10. Szemüveg fekete tokban.

11. Két horgolt házisapka összehajtva. Egyik világos lila, másik vörösbarna, mindkettő színes szegéllyel, özv. Bezerédy Istvánné készítette és ajándékozta Aranyinak. Özv. Bezerédy Istvánné a híres ellenzéki vezér, jobbágy felszabadító és nagy emberbarát özvegye, magas műveltségű, rendkívül

jóságos urinő volt. Lelkesen fáradozott a magyar ipar fejlesztésén, mely célból nagy áldozatokkal selyemgyárat tartott fenn. Kiváló pártfogója volt az irodalomnak és íróknak is, kik közül a nevesebbek tiszteletére 1860-as évek elején vasárnap és ünnepnapokon ebédet adott. Vendégei voltak: Arany, Csengery Antal, Gyulai Pál, Szabó József egyetemi tanár, más Kisfaludisták és Deák Ferenc, ki sokat élcelődött a kis természetű Gyulai és Szabó József fölött, egymáshoz méregetve őket. Arany társaságban, vendégségben csak ezeken eljár. Itt történtek ezek a Deákkal való együtt ebédelések, melyeket a Szt. István rend keresztjével együtt — szerinte — szintén hazafisága rovására írtak. *) Aranyné és Juliska is gyakran voltak nála, birtokáról többször küldött nekik gyümölcs és főzelék-félét, selyemgyarából kelmét, így pld.: Juliskának férjhezmenetelekor paplanra való selymet. Évenként karácsonykor egy-egy sajátkezű készítésű háziszapkával kedveskedett Aranyinak, ki 1880. jan. 24-én „A jóságos özvegynek“ c. versében öröklítette meg az ő, mint a nála történt összejövetelek emléket.

12 Gróf Teleky László fényképe álló alakban, fakeretben.

13. Sárgaréz ellypszis alaku tálcá, melyen szivarozó requisituma állott. Rajta a következő tárgyak: Szaruból készült fekete, rövid s üpka. Arany mindig csak ilyeneket használt. Továbbá szemüveg, eltört szemüveg, kis zöld doboz a bécsi kiállítás képeivel, benne varrocérna és selyem tűvel; 2 cernagomb, horgonyt ábrázoló plaid tű, melyet Karlsbadból hozott magával; kis fehér orvosságos doboz, rajta kék ceruzával sajátkezű írása: Szagek, acél tollak — benne 5 toll és 3 csavaros részszegecska acél tollkés, melyet 1852-től haláláig használt, de az utolsó időkben már csak pipakaparássra.

14. Sötét serpentinű levélnyomtató.

15. Ugyanolyan serpentin dohánytartó üresen.

*) Tompához 1868. jun. 5.-én írott levele.

16. Üveg levélnyomtató, alapja gitárt ábrázoló gyöngy és selyemhímzés. Unokája: Széll Piroska készítette gitározni szerető nagyatyjának.

17. Kis fényezett, fa, tubákos szelence, még Szalontáról való ez 1848. év előtti időből, midőn egy ízben Arany tubákolni próbált, de csakhamar elhagyta.

18. Halványsárga mintás porcellán hamutartó, melyet Gyulai Pál ajándékozott Aranynek.

19. Nád karszék az íróasztal előtt. Ebben ülve dolgozott Arany. Rajta egy szürke vászon, fekete keresztöltéssel kivarrott párna, közepén P. betűvel, Széll Piroska munkája.

20. Barna angora lábszőnyeg íróasztala alatt, körül — mintegy keretül — fekete, piros hárasszal varrott himzéssel. Arany Lászlóné készítette.

21. Barna álló vas fogas a karosszék háta mögött. Rajta fent:

22. 23. Két egyforma, világos szürke, nagy karimájú kalap. Egyik viseltesebb, másik újabb.

24. Horgolt háziszapka, világoslila, ezüstszegeccsel, özv. Bezeredy Istvánné kézimunkája és ajándéka. Arany ezt használta legtöbbször.

25. Világosbarna, görbe kampósbot, melynek végébe saját kezűleg vésett egy „A” betűt.

26. Sötét barna, kisebb kampóju bot, kampóján érelappal.

27. Sötétbarna selyem esernyő, barna fanyéllel, fekete védő burkolattal.

28. Szürke vászon napernyő, fanyéllal, melynek végébe szintén sajátkezűleg vésett egy „A” betűt. A vasfogas mellett, az asztalnál ülő Aranytól balra:

29. Barna ripsszel bevont fekvő divány, sárgabarna színóráttal és ugyanilyen lelógó rojttal, hozzáillő barna ripszpárnával. A diványon, annak faltámaszát képezve:

30. Hosszu, zöld plüsch párna, virágos mintával, keresztzemes himzéssel, mely Arany Lászlóné munkája és ajándéka volt. Mellette:

31. Zöld hárászból készült, pehellyel töltött párna, melyet Arany melegítőül használt, Gencsyné Okolicsányi Erzsébet munkája. Gencsinével mint fiatal asszonnyal Margitszigeten ismerkedtek meg Aranyék. Egy alkalommal Aranynéval kint ült egy padon és vele volt egy kis könnyű párna. Jön a sétájáról Arany és leül melléjük. Gencsyné figyelemből a háta megé teszi párnáját. Arany a kezébe veszi és gyönyörködve mondja: „Jaj de jó puha könnyű jószág — milyen kellemesen simul az öreg emberhez.“ Nehány nap múlva Gencsyné ugyanolyan párnával lepte meg a költőt, kinak a figyelem nagyon jól esett és a kis puha párnát mindig használta, télen a szobában is és el-el mondogatta. „Olyan jól védi fájó oldalamat.“

Ugyancsak a diványon:

32. Szürke vászon védőkendő, régi magyaros mintájú fekete pamuttal himzett varrottas, melyet Széll Piroska készített.

33. Barna, fényezett fakeretű falitükrő, *lakja.*

34. Arany életnagyságu gipsz mellszobra, magas faállványon. Izsó Miklós műve 1862-ből, hátsó részén ezzel a felirattal: „I. M. tulajdonjoga 1862.“ Izsó felkérte Aranyt, engedje meg, hogy mellszobrát elkészítse. Beleegyezése után a költő lakásán mintázta meg, ami eltartott pár hétig. — Az élete közepén tul levő, de még erőteljes férfit ábrázolja, magyar viseletben: atüllában, rojtos magyar nyalkendővel; lelógó bajusszal és dús hajával választék nélkül, göndör fürtökben hátulról a homlok fölé fésülve. — Ez után az eredeti gipsz minta után készítette a Magyar Nemzeti Múzeum szobortárában levő erdélyi szászhegyi márványból faragott mellszobrot és ez után a szobor után készült a torony kapuja fölötti levő szobor feje.

35. Kis, kerek, barna fényezett asztal, rajta bronz gyufa és hamutartó, mely mindig a kis asztalon állott.

36-37. Két darab barna ripsszel bevont karosszék, (fauteuille) sárga-barna zsinórzattal, a

*harcsa bajusz
lelógó része
2-3 cm.-re
letörve*

diványhoz illő. Egyik mindig az íróasztaltól balra állott, előtte a kis kerek asztallal, másik pedig az ágy előtt. Arany, ha nem dolgozott, gyakorta abban üldögélt, amelyik a kis asztal mellett volt. Különösen gyöngélkedése, betegsége idején. 1882. tavaszán, midőn egy alkalommal Nagy József szalontai nyug. másodjegyző felkereste, ebben a karosszékben ülve találta családjától körülvéve. — Mindjárt elkép szökött hozzá: „Kedves öcsém, amint hallom, velem együtt penzióban van s amint látom, a jegenyefa tetejében nem feketében, hanem fehérben ül a holló.“ — Arra célzott a költő, hogy midőn a derült kedélyű, dallamos ajku Nagy József hajdan e nótáját neki el-eldalolgatta, akkor még fekete volt a haja, de már „bemeszelte az idő.“ A vidám mult felelevenítésének hatása alatt elővette kedves hangszerét s kevés ideig gitározott. — Gyengélkedő neje meghatva s mosolyogva mondá: „Janit régen láttam ily jó hangulatban, hogy gitározni.“

A másik karosszékhez szomorubb emlék fűződik: abban halt meg Arany. — Régi májbaja és tüdőhurutja már 1878-ban felujulván, állandóan gyöngélkedett. 1882. okt. 12-én séta közben meghült és náthát kapott. Ez csakhamar megtámadta tüdejét és betegsége egyre súlyosbodott. Okt. 22-én nyugtalanul töltött éjszaka után kimerülve és elgyengülve ébredt föl, megreggelizett, fölkelte és átment a másik szobába, míg az övét kiszellőztették. Fia karján, bot segítségével még visszatért, de alig ült le az ágy mellett levő karosszékbe, eszméletét elvesztette, feje lehanyatlott s egyet sóhajtván meghalt.

38) Barna, fényezett, nagyon egyszerű régimódi rámás faágy, a költő által használt teljes felszereléssel. U. m. (szalmazsák, matrác, lepedő, 1 kék paplan, sima paplanlepedővel, 3 pirosvégű párna, egyszerű tótsipkebetétes huzattal, 1 kis hely lábdunna, szintén egyszerű, cakkos végű huzattal, barna ripsz ágytakaró) az ágy rámásjára terítve.

x) a zárjelben levő tárgyat mind elvesztette.

39. Barna posztó faliszőnyeg, felül hosszában keresztöltéses, csillagmintás szegéllyel, kék és mályvarózsaszínnel himezve, Arany Lászlóné munkája. Mint most, mindig az ágy fejénél és az ágy mellett hosszában volt a falra szegezve. Arany Lászlóné karácsonykor vagy születése napjára kedveskedett apósának egy-egy ajándékkal, melyek közül különösen ennek a fali szőnyegnek örült, mert úgy találta, hogy hideg a fal az ágya mellett. *→ elveszett*

40. Barna angora szőnyeg az ágy előtt, mely mindig ott állott. *→ elveszett*

41. Kis barna, fényezett diófa éjjeli szekrény márvány lappal az ágy fejénél. Rajta:

42. Barna bronz, diszes gyertyatartó, mely egyszerűs mint gyufatartó is volt. Benne még az a gyertya, melyet ő gyújtott meg saját kezével utolszor. *→ elveszett*

43. Nagy, vastag, fehér, csiszolt üveg pohár a gyertyatartó mellett, mely rendes vízes ivópohár volt. *→ elveszett*

44. Pipatoriuma az éjjeli szekrényre helyezve, barna fényezett fából, két fiókkal. Rajta (45—50):

45. Nagy, faragott tajtékpipa, melyet Gyulai Pál ajándékozott Aranyinak. *→ elveszett*

46. Tajték csibuk, melynek szárát Tompa Mihály ajándékozta Aranyinak 1854-ben.

47. Tajtékpipa, félig megtömve, illetőleg félig kiszíva, amint halála előtt félórával megtömte, de már csak félig tudta elszívni. *→ elveszett*

48—49. Két darab magyar tajtékpipa. *→ elveszett*

50. Hosszúszáru pipa-alaku szivarszipka természetes fából, sajátkezűleg drótozva. A pipatorium fiókjaiban a következők vannak (51—57):

51. Fehér bőr dohányzacskó, acél, kova, taplóval. Ezeket Dr. Balogh Elek ajándékozta Aranyinak. Dr. Balogh Elek nagyszalontai városi orvos volt. Apja: Balogh János, Szalontán egyik legjobb barátja volt Aranyinak. Verselő, híres rögtönözve rimelő szenátor, kinek néhány szép népdala fenn is maradt. Elek fia orvosnagyhallgató korában az *→ elveszett*

n) (elvesztet.)

Üllői uton Aranyékkal egy házban lakott és mikor Arany a „Koszoru-t“ megindította, az előfizetők névsorának összeállításában segítgetett. Ezért nemcsak pénzbeli jutalomban részesült, hanem olyan figyelemben, hogy a reggelijét betették szobája ablakába, mely közvetlen szomszédságában volt Aranyék lakásának a II. emeleten. — Dr. Balogh Elek az Arany Emlékegyesület első jegyzője és negyedik elnöke volt.

elveszett ←

52. Darab tapló.

53. Csiholó acél.

54. Pipatüllek.

elveszett ←

55. Üres fehér dohányzacskó.

56. Nehány kovadarab.

57. Sárga viaszos vászon táska, zöld selyem szalaggal beszegve, benne csibukra való papír.

Az éjjeli szekrényben (58—61):

58. Barna nyelű kis kopott ruhaseprű.

elveszett ←

59. Ruhakefe.

elveszett ←

60. Egy pár papucs, fekete-piros himzéssel, zölddel szegve, Arany Lászlóné munkája.

elveszett ←

61. Papírdugó, melyet a „Világkrónika“ egyik lapjának darabjából göngyölt össze. A laptöredéken Jókai Petőfiről tartott beszédének, „Petőfi családi életéből“ c. cikknek és Petőfiné arcképének egy része van.

62. Zöldesszürke papír spanyolfal.

63. Kis, fekete, fényezett asztal, tetején préselt virágcsokor mintával, lantalakú lábakkal, Zircen Janka, a budapesti tanítóképző igazgatójának ajándéka. Rajta:

64. Lapos, kerek, fekete fa hamutartó s egyzersmint gyufatartó, oldalán körül himzéssel, mely Széll Piroska munkája. Alatta:

65. Barna, kerek bőrtálca, himzés diszítéssel. Mindkettő mindig ezen az asztalon állott.

eltört ←

66. Barna diófa mosdó szekrény, leereszthető tetővel, alsó része ajtóval. Benne barna festésű nagy bádoggal mosdótál, egy fehér cserép fogkefetartó és egy szappantartó.

Egy

(67)–68. Két barna nádszék, *a másik elveszett.*

69. Nagy zöldes szőnyeg, mely szinte az egész szobát beborítja. Gyulai Pál ajándékozta 1878. okt. 3-án a költőnek, a „Tölgyek alatt” — „A pesti ligetben” — és „Hidavatás” c. költeményeként. Arany ezidőtájt egyáltalán nem fogadott el tiszteletdíjat költeményeiért s mivel a szerkesztők viszont díj nélkül nem fogadták el ezeket, ajándékkal kedveskedtek. Ilyen volt a szőnyeg is, melyet Gyulai, midőn Arany nem volt otthon, a következő sorok kíséretében csempészett szobájába: Számla. Egy szőnyeg a „Tölgyek alatt”, „A pesti ligetben” és „Hidavatás” c. költeményekért. Még kérik egy hosszabb, vagy ha ez nem lehetséges, két rövidebb költeményt. Akkor aztán nem tartozunk egymásnak semmivel. Budapest, okt. 3-án. Gyulai Pál, a Budapesti Szemle telhetetlen szerkesztője. — Erre Arany tréfás haraggal azt válaszolta, hogy „Tessék a luxuriózus szőnyeget elvitetni, mire Gyulai bővebben részletezi számláját: a Tölgyek alatt 10 frt. A pesti ligetben 20 frt. a Hidavatás 20 frt, összesen 50 frt. A szőnyeg 70 frt és így csak 20 frt ledolgozandó” s ezért kért egy hosszabb, vagy két rövidebb költeményt. A luxuriózus szőnyegre pedig azt feleli, hogy „ne tessék luxuriózus költeményeket írni s akkor a szerkesztők sem fognak luxuriózus szőnyegekkel kedveskedni.”

elveszett

Képek.

A divány fölött:

- (70) Katona József.
- (71) Szász Károly (Barabás után 1860. Nyomás)
- (72) Tisza Domokos, Arany volt tanítványa.
- (73) Kemény Zsigmond 1862.
- (74) Gróf Batthány Lajosné.
- (75) A nagykovácsi tanárikar.
- (76) Deák Ferenc 1868.
- (77) Vörösmanty Mihály (Acélmetszet Barabás

rajza után).

Az ágy fölött:

- (78) Tompa Mihály. A következő, sajátkezű írá-

sával: Arany János barátomnak Hanva 1868. febr. 20. E képmását ugyanaz időtájt Széll Kálmánnak küldte el következő irásával: „Arany Juliának leánya, a kicsiny Szél Piroskának derült, hosszú, boldog élet: szívéből kelt óhajával és emlékül Tompa bácsi, nagyapáék hű barátja.“ E képek elküldésével már mintegy bucsuzott azoktól, kik szívének kedvesek voltak és általuk emléket akart hagyni nekik. Nehány hónapra rá, jul. 30-án meghalt.

~~A pipatőrümm fölött:~~

79. Deák Ferenc arcképe (Szemplér, 1861).

~~A mosdó fölött.~~

80. Petőfi Sándor.

81. Jókai Mór.

82. Gyulai Pál.

83. Könyvszekrény, benne Aranyra vonatkozó könyvek, értekezések, újságcikkek. E szekrény sem volt a költő tulajdona. A benne levő műveket stb. H. Fekete Péter, volt polg. iskolai igazgató gyűjtötte és a legújabb időben kerültek a múzeum tulajdonába.

Nem reliquia, széthordták.

II. EMELET.

Arany János élete emléktárgyaiban.

① Az Arany család nemesi cimere. Rozvány György festménye és ajándéka.

② Az Arany család nemesi levelének másolata. Keretben. A szalontai Arany családnál őrzött eredetiről másolta és a költőnek ajándékozta 1880 júl. 6-án Rozvány György. — A nemességet a család János és Ferenc öse nyerte I. Rákóczi Györgytől 1634-ben és nemeslevelüket 1635-ben Krasznaszolnok vármegye gyűlésén hirdették ki.

③ Az Arany család nemesi levelének szövege. Rozvány György másolata Arany Lászlónak 1883 febr. -ban.

④ Az Arany család 20 tagjának nemességi perében az erdélyi királyi tábla által Marosvásárhelyen 1796. sz. György (ápr.) hava 30-án hozott ítélet, mely nemességüket elismeri. Kiadta 1796. sz. János (junius) hava 30-ik napján H. Szentpáli Elek ítélőmester. — A XVIII. század elején Szalonta régi és újabb lakosai között keletkezett több évtizedes versengésből kifolyólag nemességüket újból igazoltatni akarták és megindították a nemességvitató pert, mely mintegy 30 eszendeig artott. Ennek a pernek egyik aktája ez az ítélet. A benne felsorolt 10 melléklet rövid, hű képét és történetét adja a család perének. Az első ítélet 1778-ban kelt. A per ezzel az ítélettel sem ért véget, mert bár nemességüket Bihar és Kraszna vármegyék s a marosvásárhelyi kir. tábla elismerték, sőt az eredeti nemesi levél is birtokukban volt, még előbb a helytartó tanács, majd végül a bécsi kancellária is elutasította őket, mert családjuknak a nemessé-

get nyerő Ferenctől való leszármazását nem tudták kimutatni. — Rozvány György ajándéka.

+ 5. Arany János anyja: Megyeri Sára születése, illetve keresztelese beírásának fényképe a nagyszalontai reform. egyház anyakönyvéből 1772. nov. 2. — Az Arany Emlékegyesület készítette. — Apja születési idejéből nincsenek meg az anyakönyvek.

6. Arany János szülei esketése beírásának fényképe 1792. márc. 3. A nagyszalontai reform. egyház esketési anyakönyvéből. Az Arany Emlékegyesület készítette.

7. Arany János keresztelese beírásának fényképe a nagyszalontai ref. egyház anyakönyvéből. — Diószeghy László tanár készítette. Az anyakönyvbe csak a keresztelese napját (1817. márc. 8.) jegyezték be. Mivel azonban apja, a családi bibliában úgy jegyezte be, hogy fia Gergely nap előtti vasárnap született s mivel ez szakértők kiszámítása szerint márc. 2-re esett, e napot tekintjük a nagyköltő születésnapjának.

8. Arany János szülőháza. — Rozvány György rajza és ajándéka. A szülőház a költő hat éves korában leégett, sőt ma már a harmadik épület van a szülőház telkén. E rajz tehát csak elképzelés után készült.

9. Arany János legrégebbi kézírata. Névnapi köszöntő 1925.-ből, melyet Dévai Bálint volt preceptorának, (kis vagy segéd tanítójának) ekkor már árpádi tanítónak nevenapjára küldött.

A köszöntő első része 16 sorból álló 12 szótagos páros nimfi mitologikus vers Páris aranyalmájáról, melyet ha Venus megérdemelt:

Mennyivel illőbb hát, hogy koszorút fonjunk,
Melyet, örömek közt homlokára vonjunk

Az Árpádi Ref. Ecclesia praeceptorának
Tiszt Tud. Dévai Bálint urnak.

A második része próza, melyben második személyben tegezve fejezi ki háláját volt tanítója iránt. E kéziratot Dévai Özvegye Sipos Orbán volt

Biharvármegyei kir. tanfelügyelőnek adta, ki, mint a Szigligeti társaság elnöke, a társaságnak ajánlódkozta, mely viszont a Csonkatorony megnyitása után 1904-ben az Arany Emlékegyesületnek ajánlotta fel az Arany ereklyék közt leendő elhelyezés végett.

10. Arany János kérvénye a preceptori — segédtanítói — állásért 1831. ápr. 29. Tizennégy éves korában, mikor a gimnáziumi negyedik osztályt elvégezte — egyfelől szülei elszegényedése miatt, másfelől, hogy a szalontai gimnázium elvégzése után tovább tanulhasson, vagyis emre pénzt gyűjtessen, — a szerény fizetéssel járó preceptorságért folyamodott. Az állást el is nyerte és két évig töltötte be, mialatt tanított és tanult egyszerre. — A kérvényt a református egyház őrizte levéltárában és becsátotta át a muzeumnak.

11. Diákláda. Fehér, festetlen szekérderekbe illő u. n. kocsiláda fenyőfából. Ezzel indult utnak 1833. nov. elején Debrecenbe a főiskolába. Diákoskodása és később correctorsága idején használta. Majd felesége őrizte szeretettel. Mindenüvé magukkal vitték, így Budapestre, az Akadémia palotájában volt lakásukba is, hol azonban Aranyné már csak a kamarában tartotta.

12. Közönséges Tanítás. Leirta Arany János Kisujszállás nov. 3-án 1834. Szt. Letzke Préd. I. 14. Kis füzetbe (16 rét) összevarrott papíron. — A debreczeni kollegiumban csakhamar elfogyott az ifju Arany pénze. Szüleitől nem kért, mert tudta, hogy nagyobb összeggel csak akkor segíthetnék, ha kis vagyonuk egy részét eladnák. Erre azonban gondolni sem akart. Tehát, hogy a tanulást tovább folytathassa, 1834. márciusában kiment Kisujszállásra segédtanítónak és ott maradt a következő év áprilisáig. Előbből az időből való e predikáció. — Az ajándékozó neve ismeretlen.

13. Arany János anyja halálának anyakönyvi bejegyzéséről fénykép. 1836, aug. 20. A nagyszalontai reform. egyház anyakönyvéből. Az egyesü-

let készíttette. — Arany csudálatosan előre meg-
 érezte rajongásig szeretett édesanyja halálát, amit
 főképen háborgó lelkiismeretével lehet megmagya-
 rázni. Nevezetesen művészi vágytól indítatva
 1836. februárjában beállott Debreczenben színész-
 nek. A társulattal Máramarosszigetre került, hol
 a sok nélkülözés, meg a színészek léha élete miatt
 csakhamar kiábrándult a színészetből. Egyre sü-
 rűbben és vádoltóbb lélekkel gondolt szülei-
 re, azoknak benne való csalódására. Ilyen lelkiállapotban
 sokat bolyongott a hegyek között, midőn egy al-
 kalommal leheveredve elaludt és azt álmodta, hogy
 anyja meghalt. Erre azonnal otthagya a társula-
 tot és egy huszassal hét napi gyaloglás után ha-
 zajött. Itthon apját teljesen megvakulva, anyját
 ugyan életben, de súlyos betegen találta, úgy, hogy
 néhány hét múlva meg is halt.

14. Arany lemondó levele a correctorságról.
 1839. jan. A nagyszalontai egyház levéltárából. —
 Szigetről hazajöve egy ideig minden állás nélkül,
 a legnagyobb bizonytalanságban élt, míg végre az
 egyház és város vezetői megszánták és megválasz-
 tották correctornak, a rector után következő tani-
 tónak. Ezt az állást mintegy két évig töltötte be,
 mikor önként mondott le róla. Lemondásának leg-
 főbb indoka, hogy meg akar nőülni, de erre az
 állásra nem lehet, mert csak nőtlen ember megél-
 hetését biztosítja. A tanítás mellett pedig semmi
 gazdálkodást nem végezhet.

(15) Német fonditási gyakorlások és német szó-
 szedet. Végén egy „Reggeli ének“ időmértékes
 versben. — Correctorsága idejében Rozvány Jó-
 zsef jómódu kereskedő Erzsébet nevű kislánya
 tanításával bizta meg és ezért lakást és ellátást
 adott neki. Arany 1836—40. évben tanította a kis-
 leányt és neki írta mintegy tankönyv gyanánt a
 füzetet. — Rozvány György ajándéka.

16. Olvasó állvány és irattartó, felül himzett
 diszítéssel. Rozvány Erzsébet (később Berzsek Jó-
 zsef örnagy felesége) készítette ajándéku-
 l Arany-

nak 1847-ben. Arany nagyon szerette kis tanítványát és egyszer titokban verset is írt emlékkönyvébe, mely költeményei között ezen a címen van meg: „Volt tanítványom emlékkönyvébe.“ Különben a család másik tagját, a vele egykorú Rozvány Andrást is megörökitette „Kortársam R. A. halálára“ c. költeményében.

17. Arany János esketésének anyakönyvi beírásáról fénykép 1840. nov. 19. Felesége Ercesey Juliánna, Ercesey Sándor, szegény, korán elhalt ügyvéd árva leánya, kivel egész élete végéig a legboldogabban élt. — A fényképet Diószeghy László készítette.

18. Arany János leányának, Juliskának születési beírása 1841. aug. 16. Fénykép a nagyszalon-tai reform. egyház anyakönyvéből. Készítette Diószeghy László tanár.

19. Passzus egy sárga kancáról „Arany János másodjegyző“ aláírással. 1841. júl. 5. Korrektorságáról való lemondása után előbb még abban az évben segédjegyzőnek, majd másfél év múlva 1840. novemberében másodjegyzőnek választották. Jegyzőségéből ez az első, legrégebbi írás, mivel az 1847-i nagy tűzvész idején a városháza leégvén, az irattár legnagyobb része elpusztult.

20. Tanukihallgatási jegyzőkönyv néh. Máté Katalin örökösei (Szakács család tagjai) által Széll Mihály ellen indított örökösödési perben. Széll Mihály tanunak vallomása. „Felvette Arany János másodjegyző 1841. aug. 19-én.“ Az egész Arany kézírása. — Rozvány György ajándéka.

21. Széll Mihály felelete. Válasz a felperes megjegyzésére. Kivül Arany János elintéző végzése: 668—841. Hat darabban közöltetik a fölpörösi résszel 8-ad nap alatt beadandó írásbeli felelet végett. Szalonta szept. 28-án 841. tartott tanácsats ülésből — kiadta Arany János másodjegyző. — Rozvány György ajándéka.

22. Széll Mihály felelete a felperes megjegyzésére ellen. 1841 nov. 4-ről. Kivül Arany végzése:

„679—841. Jelen per tizenkét darabban a felpere-seknek olymódon adatuk ki, hogy jelentse ki, ki-vánja-e ítélet alá bocsátani, vagy sem? Egyébiránt lehető bizonyosságait beadandó feleletében előadni el ne mulassza. — Szalonta, Dec. 4-én 841. kiadta Arany János másodjegyző“. — Rozvány György ajándéka.

23. A szalontai tanácsnak Széll Mihály perében 1843 jun. 10-én hozott — Arany által szerkesztett ítélete, saját kezű irásával. Aláírva: „kiadta Arany János másodjegyző. Ugyanezen az iraton van a felperesek fellebbezése, a derecskei urisziek és a megyei törvényszék ítélete, mely az Arany által szerkesztetteket, sőt mondhatjuk hozottakat helyben hagyta“. — Rozvány György ajándéka. — Ez az ítélet és általlában az egész per lefolytatása hű tüköre a nagy költő jegyzői munkájának, a törvényekben való jártasságának, egész jogi ismeretének és tudásának, melynek megszerzése végett nagy szorgalommal valóságos jogi tanulmányokat végzett.

(24.) Arany pozsonyi és bécsi utjának költségjegyzéke 1843 aug. 19—szept. 8. — Szabó Károly derecskei jegyző ajándéka. — Szalonta ebben az időben még herceg Eszterházy urbéri birtoka volt, akinek nagy adót kellett fizetni. A lakosság nem szívesen, sőt sehogyse fizette az adót és mindent elkövetett, hogy a nagy tehertől szabaduljon. Évtizedeken át pert folytatott s ebben a perben járt el Arany, vállalva a hosszú, nehéz ut minden fáradságát. Az utat Váry Lajos ügyvéddel együtt tette meg s az otthon e célra előre elkészített füzetbe minden kiadást bejegyzett, előbb az uton ceruzával, majd utána tintával átírtta. A költségek összege 599.51 frt. volt.

25. Tinta és porzótartó üvegből, melyeket Arany jegyzőkorában használt. 2 db.

26. Körző felszerelés barna bőrrel bevont tokban, u. m. egy körző, hozzá ceruzatartó és kihúzó, továbbá egy száraskihúzó, két hegyesvégű mérő,

körző kulcs, festéktányér, benne kis db. carmin-festék, két kis egymásba dugott tollszáru eset, melyen még látszik a carmin festék színe. A toll fedelén belül a jobb oldalon saját írásával: Arany mak. Ezt a készletet jegyző korában használta. Hogy a perlekedő földszomszédok ügyeiben lehetőleg per nélkül igazságot és békességet tegyen, földjeiket felmerte és róluk egész pontos, szinte mérnöki számításon alapuló térképeket készített, melyekről később képzett mérnökök is a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak. Körző felszerelését e térképek megrajzolásához használta.

27. Arany János apja halálának anyalkönyvi bejegyzéséről készült fénykép 1844 tél hó (január) 2. Az öreg Arany György a beírás szerint 82 éves korában halt meg. Mielőtt azonban a halál éjszakája ráborult volna, szemének éjszakája felderült, mert látását csudálatosan, minden gyógykezelés nélkül évekkal ezelőtt, még fia korrektor korában, visszanyerte. — A fényképet az egyesület készítette.

28. Arany János fia: László születési beírásának fényképe a nagyszalontai reform. egyház anyalkönyvéből 1844 márc. 24-ről. — Diószeghy László tanár fényképezte.

29. Pálnapi verses köszöntő „Borbély Pálnak az égből“. Arany János verse jegyzőkorából. Borbély Pál Arany idejében a város főjegyzője volt. E verset egy délután, mikor este vacsorára Pál napra a főjegyzőhöz volt hivatalos, a városházán írta és megérkezése után az ünnepelt tányérja alá csempészte úgy, hogy az csak tányérváltáskor vette észre. A vers formája Pál apostol levele az ő druszájához vidám, humoros hangon. — Rozvány György ajándéka.

30. Passzus egy tehénről. „Kelt Szalonta május 21. 1846 Arany jegyző“ aláírással.

31. Térkép Szalonta főteréről 1847-i tűz előtt és 40 év múlva. Rajzolta és ajándékozta Rozvány György. A tűz-előtti térképen látható a jegyzői

lakás, melyben Arany 1840 nov.—1849 aug.-ig lakott. Ez a ház a piac északi sorján, a mai Vargha Zoltán házának nyugati részén állott. A szabadságharc után ennek szomszédságában vette meg Debreczeni János csizmadia céhmester házát 800 frt.-ért, melyet a „Nép barátja“ c. lap szerkesztéséért kapott. E ház Vargha Zoltán házának keleti részén volt.

32. Hármass fénykép Szalonta főterének északi sorjáról a Váradi uttól a városházáig. A balról első képen a régi városháza, a harmadik képen Arany két lakása helyén épült Vargha ház látható. Arany saját háza szemtanu elbeszélése és a költő levelei szerint olyan volt, mint a középső képen látható öreg nádas ház. E kép 1870-ben készült. Borbély László szalontai ügyvéd tulajdona volt. — Király József muzeumőr, főgimn. tanár ajándéka.

33. Arany János kötelezvénye 100 váltó frt.-ről 1847 okt. 19-én kelteztve. Kelemen Xav. Ferenc görbői plébános alapítványt tett 12 szalontai szegény számára, kiknek az alapítvány kamatát minden év szept. 14-én István főherceg születése napján kell kiosztani. Arany e tőkét kölcsön vette, kötelezve magát, hogy kamatját évenként szept. 10-én megadja. — A kötelezvényt a kifizetés után közepén elszakította, de megőrizte.

34. Murány ostroma c. költemény kézírata be-
kötve. E költeményt 1847 utolsó negyedében írta,
mikor már az Elveszett alkotmánnyal 1846-ban,
Toldival 1847-ben pályadíjat nyert és országos
hírű költő volt.

35. Toldy Ferenc levele 1848 febr. 15-ről, melyben értesíti, hogy a Kisfaludy Társaság, melynek két pályadíját megnyerte, tagjai sorába választotta.

36. Nagy Sárospatai kávéfőző. Petőfi Sándor 1848-ban személyesen vitte ajándékba Aranyénak. Petőfi Toldi elolvasása után költeménnyel és levélben üdvözölte, 1848 jun. 1-én pedig személyesen felkereste Szalontán Aranyt, kinél tíz boldog

x) középső része hiányzik

napot töltött. Nála írta a Csonkatorony, Rab oroszlán, Gólya, Sári néni, Mily szép a világ és Arany Lacinak c. költeményeit. Ekkor hozta kedves figyelemmel Aranyénak a diszes kávéfőzőt.

37. Kis ezüst kanál, melynek feje ezüst huszas 1848-ból. Az első verésü huszasokból Petőfi az előbb említett látogatása alkalmával 3 db.-ot vitt Aranynak, melyből ő később kis kanalakat készíttetett. A kanál nyelén a költő nevének első betűi A. J. vannak. A másik két kanalat menye a Kisfaludy és a Petőfi társaságnak ajándékozta. Az utóbbi a Petőfi házban, az u. n. Ereklýe teremben 27 sz. alatt van. Arany nagyon szerette e kis kanalakat.

38. Petőfi Sándor arcképe. Barabás rajza után

39. Arany belügyminiszteri fogalmazói kinevezése. „Arany János Urnak. Jelen rendeletnél fogva Önt belügyminiszteri fogalmazóul ezennel kinevezem. Debreczen Május 9. 1849. Belügyminiszter Szemere Bertalan“. Arany a tisztséget elfogadta s a jegyzőségről lemondott. De alig viselte egy hónapnál tovább, mert csakhamar megkezdődött az orosz hadsereg bevonulása és vele együtt a kormány menekülése és a szabadságharc tragikus vége, mely a költőt is válságos helyzetbe juttatta, mivel állás és lakás nélkül maradt.

40. A geszti remete lak képe. Mészöly festménye után. Válságos helyzetéből — rövid ideig tartó szolgabírói imokoskodása után Tisza Lajos mentette ki, midőn 13 éves Domokos fia mellé meghívta nevelőnek. 1851 januártól október elejéig tartózkodott Tiszáéknál Geszten, családját Szalontán hagyva. Ez idő alatt nyáron ez az u. n. remete-lak volt a lakása.

41. A nagykőrösi reform. egyháztanács 1851. okt. 8-án kelt levele, melyben Aranyt a 8 osztályúvá fejlesztett gimnázium magyar tanszéklére tanáruul meghívják. A levél borítékán: „Tekintetes Arany János urnak, Nagyságos Tisza Lajos ur

fiai nevelőjének, Szalontán át Geszten“. — Ez a meghívás új fordulatot adott a költő sorsának, nyugodt, biztos megélhetéshez juttatva őt.

(42) A kecskeméti reform. egyháztanács 1851. okt. 10-én kelt levele, melyben értesíti, hogy az újonnan szervezett főgimnáziumhoz tanárrá választották.

(43) A kecskeméti egyháztanács jegyzőkönyvi kivonata Arany és 7 társának megválasztásáról.

(44) Arany 1851. okt. 14-én kelt válaszában fogalmazványa a nagykőrösi egyháztanács meghívására, melyben tudatja, hogy nincs olyan anyagi helyzetben, hogy a meghívást elfogadja és a költözési költséget fedezhesse. — Eredetileg az egyháztanácsnak akarta küldeni, de később a megszólítást lehuzta és magán úton juttatta el.

(45) Jánosi Ferenc nagykőrösi tanár és egyh. tanácsjegyző válasza okt. 15-ről, melyben tudatja, hogy „mivel az egyh. tanács magányuton értesült aggodalmai felől, szállás és utiköltségre 120 ezüsti forintot utalványoz, melyről megérkezése után azonnal rendelkezhetik. Ezt azon reményben tudatjuk, hogy szerencsénk lesz mentől hamarább tanáraink sorában látni“. Cím: „Tekintetes Arany János urnak, a n. kőrösi iskola tanárának N. Szalonta.“

(46) A vasárnapi ujság 1863. ápr. 19-i száma. Benne Arany nagykőrösi lakóháza.

(47) Arany nagykőrösi lakóházának levelezőlapon levő fényképe 3 db. — Geszner Jenő ajándéka Nagykovácsról.

(48) Ádám Pálnak, mint Gál Jánosnak: Arany nagykőrösi házigazdája megbízottjának nyugtázó jegyzéke Arany házbérfizetéséről 1851. nov. 6 — 1852. dec. 8-ig.

(49) Gál János házigazdájának levele Pestről lakásügyben 1852. okt. 18.

(50) Előhang Csaba királyfihoz. Fénykép, a debreczeni kollégium anyakönyvtárában levő eredeti kéziratról 1853-ból. — Az egyesület készítette.

bás nem oka — írja — mert én Pesten a sok lőtás-futástól többnyire oly vörös vagyok, mint a rák, úgy, hogy azon tökmagszinű pesti urak nem győznék bámulni eléggé, hogy mily egészséges kinézetem van. Itthon, ha szobában ülök, sápadt legény vagyok én rendesen. Ezt a hibát lellhetik benne, egyebet nem gondolnám. A kép térdig, de ülő helyzetben van. Barabás hihetőleg kimélni akart, hogy ne álljak annyit, aztán meg az a katonai állás illik hősi személyhez, de magamforma tollrágó embernek jobb ülni.“ Az arckép csak a következő év nyarán került le Szalontára. Barabás előbb kiáltozta, amire Arany azt írja, hogy gondosan kidolgozta s maga is elégedett vele, másképp nem tette volna ki annyi értő szem bírálatának. A képet a városháza tanácstermében helyezték el nagy csendben, mire Arany a következőket írja: „Örvendek, hogy az arcképhi storia nem történt nagyobb lármával... valahogy olyanformán érzem magam, mikor erről hallok, vagy olvasok, mintha már nem volnék én én, mintha halálom után történnék. Van benne valami halottias. — E képet később baleset érte. Évtizedek múlva egy exaltált nazarénus a városháza tanácstermébe e szavakkal rontva be: Meg van írva, hogy ne csinálj faragott képet — jobb felső részén beszakította. Utóbb ugyan kijavították, de a szakadás helye ma is látszik.

57 Arany János arcképe. Barabás festménye után készült rajz sokszorosítása. A költő legjobban ideallizált képe.

58 Vörösmarty Mihály kis bronz mellszobra. Arany pár népdalt írt Egressy Sámuel volt pestmegyei főjegyző és földesur zenéjéhez — felkérésére szövegül és ezért a szobrot küldte ajándékba 1856. dec. elején. Aranyinak nagyon tetszett és íróasztalán helyezte el. A szobron e felírás: „Öntötte Vandrák.“

59 Petőfi Sándor kis mellszobra, ugyanolyan kivitelben, mint Vörösmartyé. Tomori Athanász, volt nagykőrösi tanártársa ajándékozta Arany-

nak 1858. novemberében. A szobron hátul ez a felírás van: „Züllich műve.“

60. Tomori Anasztáz arcképe. Barabás 1857.

61. Toldy Ferenc akadémiai titoknak (titkár) Pesten 1858. dec. 20-án kett levele, melyben tudatja arannyal, hogy a Magyar tud. Akadémia dec. 15-én tartott nagygyűlésén az 1849—54-ig megjelent szépirodalmi magyar művek közül az 1855-i Marcibányi jutalmat egy emlékérem kíséretében a Toldi estéje c. jeles költői műnek ítélte.

62. A M. T. Akadémia bronz érme, „Arany Jánosnak a Marcibányi jutalommal a M. T. Akadémia 1858.“ Tokban.

63. Gr. Desewffy Emil akad. elnök és Toldy Ferenc titoknak aláírásával ellátott hivatalos levél, melyben Aranyt az 1858. dec. 15-i nagygyűlésben történt akadémiai rendes taggá való választásáról értesíti 1858. dec. 20-án. Az Akadémia alapszabályai szerint rendes tag csak az lehet, aki már előbb levelező tag volt. Mivel Arany addig nem volt levelező tagja az Akadémiának, előbb azzá kellett megválasztani s egy félóra múlva a nagygyűlésen rendes taggá választották. Ő az egyetlen, ki egy napon lett levelező és rendes tag.

64. Arany János akadémiai rendes tagsági oklevele. Pest, 1859. okt. 31. keltezéssel. Keretben, amit Aranyék készíttettek.

65. Toldy Ferenc akadémiai titkár levele 1860. ápr. 30-ról, melyben az Akadémia igazgató tanácsának meghagyásából felkéri, hogy az októberi nagygyűlés alkalmából tartandó Széchenyi emlékünnepre egy dicsőítő költeményben legyen költői kifejezője az Akadémia érzésének a nagy férfiú irányában. Mellesleg jelenti, hogy az igazgatóság ez óhaja teljesítéséért 100 arannyal kíván kedveskedni. — Arany e megbízást nem akarta elfogadni, hanem jobbnak látta volna, ha pályázatot hirdetnek és a legjobb legyen a győztes és jutalmazott.

66. Egy ludtoll, tintásan, felső része kopottas.

** molyos, hibás.*

Ezzel írta Arany János Széchenyi emlékezete c. költeményét. Mellette a következő szövegű igazoló írás: „Arany Jánosnétól kaptam e nevezetes tollat 1877. május 19-én saját lakásán az Akadémiában. Bent Aranyné saját kézírása, jelzi, hogy e tollal írta Arany a Széchenyi ódát. A tollat akkor dícsérte a nagy költő, mint amely már oly régóta tart és jól fog s így jutott eszébe nejemnek, hogy ezt eltegye s eltette így és ugyanezen papírra. Csiky Kálmán.“ Belől Aranyné írása: „Férjem ezzel írta meg Szécsényi emlékezetét 1860. nyáron.“

(67) Reményi Ede arcképe saját aláírásával dedikálva: Arany Jánosnak Nagykőrös 1860. máj. 18. Reményi e kornak leghíresebb magyar hegedűművésze. A különben visszavonulva élő Arany meghallgatta és részt vett a tiszteletére rendezett ebéden. Az ebédről egyszer csak eltűnt s majd visszamenve egy költeményt vitt magával, melyet Reményihez címmel a hegedűművésznak írott. Ekkor adta viszonzásul a képet és eltávoztakor utána szaladt s gyönyörűen hegedült neki, mire Arany megcsókolta.

(68) Arany János széptana és irodalomtörténete 1856-ból. Arany VII. osztályos tanítványai számára megírta a magyar irod. történetét és lediktálta nekik, kik azt aztán évről-évre tovább adták. Ez az irod. történet egyik ilyen másolati példány, melyet Hajnal Albert kedves tanítványa írott le és őrizett meg. — Dr. Hajnal Albert (Ökigyós) ajándéka.

(69) Arany irodalomtörténete 1860. Ugyanaz, mint az előbbi a széptan nélkül. — Szilágyi Móric másolta és ajándékozta.

(70) Alkalmatosságra írott versek. Humoros költemény Szilágyi Sándor nagykőrösi tanártársa dísznótorára. — A debreczeni kollegiumi anyakönyvtárban levő eredeti kézirat 1. lapjának fényképe. — Az egyesület készíttette.

(71) Arany János arcképe. Barabás 1863-i rajza után készült sokszorosítás.

(72) Arany családjának fényképe ovál keretben üveg alatt. 1863-ból. A költőnek ez az első fényképe. — 1860. aug. 1-én a Kisfaludy Társaság igazgatójául választotta s okt. elején fel is költözött Pestre. Ebben legfőbb része Csengery Antalnak volt. Vele volt Arany Pesten a legmeghittebb barátságban. Csengeryék vették nagynehezen arra is rá, hogy lefényképeztesse magát és családját. Arcképén rajta van a család minden tagja és Széll Kálmán, ki ekkor már vőlegénye volt Arany Juliskának.

(73) Jókai Mór nyugtája 50 frt.-ról, melyet Aranytól a Koszoruba irandó novelláért tiszteletdíjul felvett 1863. ápr. 22. — Aranyt egyrészt szerkesztői vágyak vitték Pestre. Mindjárt felköltözése után megindított egy kritikai és irodalmunkat irányítani akaró lapot, a Szépirodalmi Figyelőt. De a lap 1862. végére, kellő pártolás hiányában megszűnt. 1863-ban másik lapot indított, a könnyebb és érdekesebb Koszort. Ebbe ígérte és írta meg Jókai a Nők a tükrök előtt c. novella ciklusának két darabját.

74. A Koszoru előfizetőinek könyve 1863—65. jun. 30-ig. Ez a lap is csak két és félévig élt, akkor részvétlenség miatt kénytelen volt megszüntetni.

75. Buda halála első és utolsó lapjának fényképe a debreczeni kollegium anyakönyvtárában levő kéziratról. Az utolsó lapon rajta a dátuma: 1863. május 6. — A fényképeket az egyesület készíttette.

76. Akadémiai bronzérme a Gr. Nádasdy díjjal, amellyel a Buda halálát jutalmazta 1863-ban.

(77) A Szentiván-éji álom fordításának kézirata 1864-ből. Bekötve. Ebből szedték ki a nyomdában. Előbb mutatványul a 3. felvonás nagyrészt, melyhez Arany szerkesztői utasításokat jegyzett — majd az egészet.

(78) Arany János és Eresey János birtokának térképe, mely szerint Arany része 200 hold és 300 négyszögöl, Eresey Jánosé 86 h. 119 négyszögöl. —

Költőnknek régi vágya volt, hogy földbirtokot vegyen, melynek jövedelméből nyugodtan élhessen és életét, idejét egészen az irodalomnak szentelhesse. Ezért kuporgatott, ezt óhajtotta szüntelen.

„Egy kis függelen nyugalmat,
Melyben a dal megfogyanhat;
Csöndes fészket zöld lomb árnyán,
Hova muzsám el-elvárnám,
Mely sajátom,
Benne én és kis családom.“

Végre teljesült vágya, midőn szalontai kis földjük jövedelméből, eladott házának árából, szerény, takarékos életmódjukkal megtakarított pénzükből és legfőképen írói tiszteletdíjából 1864. szept. 20-án tekintélyes birtokot vett Szalontához közel Ant és Tamásda között.

(79) Arany fényképe ovális sárga réz keretben üveg alatt, midőn akadémiai titkárrá választották 1865. jan.

80. Bronz érem. Előlapján ezzel a felirással: „Háza megnyitásának emlékéül a Magyar Tudománycs Akadémia.“ Hátlapján az Akadémia épületének homlokzata s alatta XI. dec. MCCCCLXV. — Az akadémia palotájához különben sok keserősége fűződött Aranyinak. Mikor a házat építették, lakást is terveztek benne a titkárnak, melyet elődjének, Szalay Lászlónak oda is ígértek. Szalaynak az épület elkészülte előtt bekövetkezett halála után azonban Aranyinak nem adták oda, ami nagyon bántotta. Mindamellett soha senkinek nem tett szemrehányást miatta, csak magába zárta és egy versben öntötte ki bosszankodását.

(81) Leányomhoz c. költeményének kézírata. Apai szívének gyötirő aggodalmát fejezte ki ebben az eredetileg két részből álló és félbenmaradt meghatározó költeményben. Juliska leánya 1863. aug.-ban férjhezment Széll Kálmán szalontai református lelkészhez. 1865. jul. 24-én kis leánya született.

Utána úgy látszott felépült, de a tél elején ismét beteg lett. Mikor az édes apját a betegség súlyosabb fordulatáról értesítették, semmiképen sem mehetett meglátogatni, mert akkor volt az Akadémia évi nagy gyűlése. De lelke ott van nála s ezt szomorú költeményben fejezi ki. Még napokon át tenger hivatalos dolga, gyűlése van, míg végre dec. 19-én utra kél. Ujabb néhány rettentő kétségről beszélő sort ír. — A kétség nem volt hiábavaló, leánya dec. 28-án meghalt. — A kézirat Széll Kálmán ajándéka. Neki adta a költő e szavakat írva ná: Emlékiül Kálmánnak 1865. dec. 28-ra.

(82.) Toldi Szerelme VI. éneke elejének kézírata. Juliska halála után másfél évig semmit sem tudott dolgozni. Mikor aztán újra munkához fogott és folytatni akarta a félbenmaradt Toldi Szerelmét, legelőször is saját fájdalmát írta el benne. Ennek a részletnek a kézírata ez. Széll Kálmán ajándéka.

83. Ékszentartó doboz fából faragással és más díszítéssel. Arany Juliska tulajdona volt.

84. Arany Juliska haja (az ékszentartó dobozban) Arany János őrizte szent emlékiül. Mellette Arany Lászlóné igazoló írása.

(85.) Sétapálca kis görbe fogantyúval, melynek végén a költő sajátkezűleg vésett monogrammjára van s körülötte ez: Karlsbad 1869. Régi gyomor és epebántalmai miatt 1869-től kezdve 8 éven át, minden évben elment Karlsbadba.

(86.) Fehér porcellán poharak Carlsbad felírással s alatta évszámmal 1869—76* évekből. 8. db. Minden évben hozott egyet Karlsbadból magával.

*hiányzik,
csak 3 db.*

87. Hőmérő Reamur szerint. Felső részében vékony zsineg fűzve felakasztásra, acél lapjához hurdarabokkal odakötözve. Karlsbadban vette és használta.

88. Kis uti tintatartó, amit karlsbadi utjain hordozott magával. Benne a megmaradt tinta megszáradt darabkáiban.

(89.) Karlsbadi emlék (Album von Carlsbad) 12 kép Karlsbadból. A 4-ik képen Schossbrunn. Az

első emelet két ablaka kereszttel megjelölve s a kép alatt Arany László írása: „Arany J. lakása 8 nyáron át az első emeleti két ablaku szoba. A. L.”

90. Karlsbadi porcellán kávékészlet zöld és aranyos díszítéssel. 4 db. mind „Karlsbad” felirattal. Arany Karlsbadban használta.

91. Neueste Eisenbahn-karte. Hátsó lapján Arany feljegyzésével a menetrendről és a menetdíjakról Karlsbadba.

92. Arany epekövei, melyeket dr. Kovács Sebestyén Endre távolított el egészen könnyű műtét után. 2 db. Eredetileg kis kerék orvosságos dobozban vatta között papírba csomagolva ezzel a felirattal: 1870. jan. 13.

93. Aranyinak, mint akadémiai titkárnak fizetési könyve a Magyar Földhitelintézettől. 1870—1877.

94. Aranyinak, mint akadémiai rendes tagnak fizetési könyve a Magyar Földhitelintézettől. 1873—1882.

95. Hosszúkás orvosságos doboz, rajta kék ceruzával nagy nyomtatott betűkkel: „FOGAK.” Benne 6 db. fogó, mindegyik külön-külön papírba csomagolva, melyre Arany ráírta a kihúzás napját és megjelölte, hogy melyik volt, így: Hátulsó felső bal + 8—II. 78.

96. Bordó bőrfedelű album, első lapján Arany János sajátkezű írása: „Szél Piroska kedves unokámnak tizedik neve napjára s emlékül Arany János.” Benne a következő tíz kép: Arany János, Arany Jánosné, Arany László, Arany Lászlóné 2 db., Széll Kálmán karján Széll Piroskával 6 hónapos korában, Széll Piroska 3 éves, 3½ éves és 5 éves korában. — A kis unokát Aranyék harmadfél éves korában 1869-ben megukhoz vették és attól kezdve ők nevelték. Ő lett a nagyszülőknek leányuk után való bánatukban vigasztalója. Különösen a nagyapának volt becézett kedvence s ha megesett, hogy valami kis csinytevésért, vagy hibázásért a szigorubb nagymama megintette, a nagyapa pártfogá-

sába vette mondván: „ne bántsatok a szegény árvát.“

(97) A Petőfi Társaságnak Arany János tiszteletbeli tagságáról szóló oklevele 1877. dec. 31. keretben, ívveg alatt.

98. Arany: Tetemre hívás c. költeménye, kivágva a Pesti Naplóból, mely a Bpesti Szemle 1878. márc.—ápr. füzetéből vette át.

(99) A budapesti bölcsészethallgatók segélyező egyesületének köszönete a Tetemre hívás c. költeményének tiszteletdíjáért, 1878. ápr. 3. A Budapesti Szemle márc.—ápr. havi kötetében megjelent költeményért 50 frt tiszteletdíj járt Aranynak, melyet ő a bölcsészethallgatók segítő egyesületének adományozott s ezzel az egyesület alapító tagjai közé belépett. — Arany az akadémiai főtitkárságról 1877-ben lemondott, nagy kedvvel és termékenységgel kezdett írni. De költeményeit nem bocsátotta nyilvánosságra. Csak feleségének mutatott meg sokára pár darabot belőle s aztán az ő kérésére fiának, később Gyulai Pálnak és Szász Károlynak. Nekik aztán sikerült nagynehezen a nyilvánosság számára is kiereszokolni egy pár költeményt. Így a Tetemre hívást is, melyet Szász Károly a Kisfaludy Társaság 1878. febr.-i ülésén felolvasott, Gyulai pedig a Budapesti Szemlében kiadott.

100. Ezüst koszoru, szalagján ez a felírás: „Arany Jánosnak 1878. az egyetemi ifjúság.“ A közlött újabb költemények nagy sikert arattak, nagyobb, mint régebbi költeményei. E sikernek számos külső jele is volt, mely a költőnek, ki már ekkor gyakran betegeskedett, nagyon jól esett. Egyik ilyen jele a sikernek és a költő iránt való nagy tiszteletnek az egyetemi ifjúság koszoruja is.

101. Nagy ezüst koszoru, szalagján ezzel a felírással: A Toldi Szerelme halhatatlan költőjének, Arany Jánosnak a magyar gazdasszonyok választmánya 1889. dec. 11-én. „Mig más a borostyánt szedi levelenként, Neked koszoruba kell adni a replkiényt.“ — Az ezidőben írott kisebb költeményei

az u. n. „Őszikék“ után elővette és befejezte a Toldi Szerelmét is; kiadni azonban ezt sem akarta. Végre barátai sürgetésének engedve a saját költségén kinyomatta és az egész kiadást átadta az Akadémia könyvkiadójának, honnan az pár nap alatt minden példányt elkaptak. Utána az egész nemzet a legnagyobb lelkesedéssel ünnepelte. Mindenfelől üdvözlésekkel, ajándékokkal árasztották el. Ilyen e koszoru is, valamint a következő két tárgy.

102. Az országos Nőképzőegylet választmányának üdvözlő irata Toldi Szerelme megjelenése alkalmából Arany János nevenapján 1879. dec. 26. Nagyon szép fogalmazásu irat aláírva Veres Pálné, Beniczky Hermin elnök, Gróf Teleki Sándorné alelnök és a választmány negyven tagja.

103. Fehér bőrkötésű album. Közepén A. J. monogram. Hátlapján aranyos cserkoszoruban 1880. évszám. Tartalma: diszes, felül a Csonkatonony és környéke rajzával díszített címlapon e szöveg: Toldi Szerelme írójának nagyfalusi Arany szalontai hajdu Arany Jánosnak halás emlékül „a hős Toldi örökét lakó“ tisztelői. Nagyszalonta 1880. jan. havában. Alul Szalonta város hajdukori, megsemmisített pecsétjének rajza. Benne 75 szalontai lakos névaláírása. — A címlap Rozvány György rajza.

104. Arany írókészlete. Ezt 20 évig használta és 1879-ben, midőn Ráth Mór új tintatartóval lepte meg, Aranyné, férje tudtával, Dr. Csiky Kálmánnak ajándékozta. Ebből írta Toldi Szerelmét és a többi ez időben megjelent költeményeit. — Dr. Csiky Kálmán ajándéka.

105. Nagy bronz érem az egyetem újjáalakításának emlékére. 1880.

106. Margó budapesti egyetemi rektor levele, melyben tudatja Arannyal, hogy az egyetem újjáalakításának százéves évfordulóján rendezett ünnepség alkalmából az egyetem tudorává választották.

107) Arany doktori diplomája, 1880. máj. 13., mely szerint a philosophia tiszteletbeli doktorává választott.

108) A doctori diploma albumszerű tokja vörös bőrkötés A. J. monogrammal.

109. Bronz érem. Előlapján koszoruban: Arany Jánosnak nagy jutalommal a M. T. Akadémia 1880. Háttul az akadémia cimere, „Borura derü“ felirással.

110. Arany képe fehér keretben. Legutolsó fényképe után készült sokszorosítás. Annak a képnek mása, melyik alá ezt a verset írta:

Melyik talál?

Hogy melyik arcképem válasszam rajzai közül?
Fényképiró ur! a botos és kalapost.
Mint maradó vendég ül s áll a többi nyugodtan,
Menni csak egy készül: utja van: ez leszek én!

(30—III. 80.)

E kép alól a költemény hiányzik. — Már akkor csakugyan készülődött: hanyatlóban volt élete. Többször és egyre sűrűbben betegeskedett. Szeme, mely mindig rövidlátó volt, nagyot gyengült, halála szintén: jobb fülével már nem hallott. Tüdőhurutja is sokat kinozta és egészen elgyengítette. Szóval készülődött a nagy utra.

111) Arany utolsó évéből való pár soros írása: „1882. jun. 31-i egyenleg 8001 f. 09 k.“ A Magyar Földhitelintézet Arany 1882. jun. 30-án lezárt számadásainak kivonatáról szóló értesítés elszakított darabjának hátulján.

112) Arany jegyzéke Margitszigetre vitt ruhaneműjéről. E címmel: Szigetbe vittem 1882. mind a rajtamvalóval. Kis keskeny papírszelet, melyre pontosan felírt mindent, amit magával vitt Margitszigeti nyaralására. A másik oldalon Széll Pinoska hasonló jegyzéke. — A költő több éven át Margitszigeten nyaralt, oda menekült beteg, hurutos tü-

dejével a fővárosból tiszta, egészségesebb levegőre. Ott nyaralt élete utolsó évében is, egy hónappal halála előtt.

(113.) Arany Margit-szigeti számlái 1882. aug. 11. — szept. 26. Három személy: Arany, felesége és Piroska után lakás, étkezés, hajójegy ára. Átkötve és rajta a költő következő írása:

Wie ich Zeit und Geld werthan
Zeigt das's Büchlein lustig an

Goethe.

Magyarul:

Pénzt, időt hogy vertem el?
Arra e kis könyv felel.

114. Zöld szemellenző selyemből. Mellette Szalay Imre kísértő sorai: Ezt az ellenzőt használta Arany János élete utolsó napjaiban. Özvegyétől kaptam. — Szalay ajándéka.

(115.) Emlékkönyv a Petőfi szobor leleplezése alkalmából 1882. okt. 15. Egy héttel Arany halála előtt leplezték le hajdani kedves barátja szobrát. Nehány nappal a leleplezés előtt Gyulay, ki tréfás kötődéseivel gyakran felkereste és felvidította a gyöngélkedő és visszavonuló költőt, ezekkel a szavakkal nyitott be hozzá: „János! eljössz-e a leleplezésre? Ha nem jössz, a Petőfi Társaság tagjai azt fogják mondani, hogy irigységből maradtál itt-hon.“ „Hiszen megyek — válaszolt Arany — szabóm varrja már a megyszin mentét és a buzavirág-szin nadrágot.“ El is akart menni, de már nem volt hozzá ereje. 10-én meghült és ágyba kelűt. Bár felkelegetett, de jobban már nem lett soha s 22-én meghalt.

(116.) Az Akadémia és a család gyászjelentése Arany János haláláról. — 2 db.

(117.) Arany síremlékének képe.

118. Arany János haja. Mellette Arany Lászlóné igazoló írása.

119. Léway József részvétlevele Arany Jánosnéhoz és Arany Lászlóhoz. 1882. okt. 24. — 2 db.

120. A király és királyné távirata Tisza Kálmán miniszterelnökhöz, hogy részvétét fejezze ki a családnak.

121. Tisza Kálmán sajátkezű részvétlevele a király és királyné megbízásából.

122. Klotild főhercegnő részvéttávirata.

123. Tisza Kálmán részvéttávirata.

124. Zichy Mihály részvéttávirata Szt. Pétervarról.

125. Munkácsy Mihály francia részvéttávirata Párisból.

126. Arany Jánosné nyilvános köszönete férje halála fölötti részvétért 1882. nov. 6. Saját írása.

127. Arany János ruhaszekrénye diófából, felső ruhái számára a ruhák felakasztására való vállfákkal. A szekrényben a következő ruhák vannak: Sötétszürke kis kabát, mellény és nadrág. A mellény és nadrág egy szövetből. Sötétszürke felöltő fekete selyem bélessel. Összesen 4 db. Ezek mind viseltesebb ruhák, mert a jobbakat a család elajándékozta.

128. Arany János fehérneműs, polcos szekrénye 3 polccal diófából. Az ajtó belső oldalán sajátkezű jegyzéke fehérneműiről e címmel: „Fehérruháim jegyzéke“ 1875. szept. 8-i kelettel.

129. Arany János könyvszekrénye. Üveges diófa szekrény 5 polccal 6 részre osztva. Benne 476 mű, 1750 darabban, közöttük több Arany sajátkezű jegyzeteivel.

130. Arany Juliska könyvtára. Kis sárga üveges szekrény. E könyvszekrényt özv. Ercsey Emőné ajándékozta a múzeumnak 1914-ben. Édes atyjáról, Ercsey Sándorról, Arany János sógoráról maradt neá s a családban mindig Aranyék szekrénye néven emlegették és ismerték. A legnagyobb valószínűség szerint Arany szalonai könyvszekré-

nye lehetett és Nagykőrösre költözésük alkalmával hagyták Szalontán Ereseyéknél. A szekrényben levő könyvek Arany Juliskáéi voltak, ki azokat atyjától kapta és férjhez menetelekor Szalontára vitte. Halála után férje: Széll Kálmán őrizte egész 1913. okt. haváig, Szalontáról való elköltözéséig, mikor könyvei közül e sorok írójával kiválogatva, a muzeumnak ajándékozta.

II. emelet: 93 drb.

III. EMELET.

1. A szalontai „becsületes csizmadia mesterlegények” kérvénye a reform. consistoriumhoz (presbyteriumhoz) részükre a templomban új hely kijelölése iránt. Kivül a felzeten a presbyterium elutasító végzése Arany János írásával és aláírásával. 1843. febr. 23. Debreczeni István gyűjtése.

2. Kérvények a szalontai előljárósághoz 1843. jun. 18. és 26. Rajtuk Arany elintéző végzése. 2 db. — Debreczeni I. gyűjtése.

3. D. Csete István örökösei közötti „barátságos és atyafiságos osztály.” Arany J. fogalmazványa és kézírata 1844. máj. 28. — Debreczeni I. gyűjtése.

4. Szerződés 1845. jun. 22. Arany J. írása. — Id. Hadházy Kálmán gyűjtése.

5. Passzusok (marhalevelek) 1846. és 47-ből. Arany J. aláírásával. 2 db. — Debreczeni I. gyűjtése.

6. Szerződés 1847. márc. 11. Arany J. írása. — Id. Hadházy Kálmán gyűjtése.

7. Háromszögletű vas óralánc.

8. Kossuth pénzek 1848—1849 évekből. Arany János hagyatékából. Tizenöt pengő krajcáros 2 db. Harminc pengő kr.-os 39 db. Öt forintos 24 db. Kétforintos 2 db. Tíz forintos 2 db. Ötven dolláros 1 db. Összesen 70 db.

9. ~~Hat krajcárosok ezüstből 1849. évből Arany Jánoséi voltak 22 db.~~ *elvesztett*

10. Kapesos pénztárca gyöngyből aprópénz számára.

11. Horgolt pénztárca aprópénz számára ber-

lini kék pamutból. Arany Lászlóné készítette és ajándékozta ipának.

12) Osváth Imre sarkadi református lelkész levele Aranyhoz. 1850. ápr. 19.

13) Leveses rózsás porcellán tányér.

14) Két kis talpas, vastag üveg pohár. Arany J. bonospoharai, melyeket még Szalontáról vitt magával 1851-ben.

15) Arany J. levele Mezey Ferenc szalontai főjegyzőhöz. Nagykőrös 1852. március 25. E levél válasz Mezey levelére, melyben valamely hivatalos számadások ügyében Aranytól, mint volt szalontai jegyzőtől felvilágosítást kért.

16) II. Rákóczy Ferenc levele Szemere Lászlóhoz 1703. dec. 31. Tokaj melletti táborából. Csak az aláírás Rákóczy Ferenc kézírása. Szemere László Arany kortársának, Szemere Miklós írónak szépapja volt.

17) I. Rákóczy György Szemere Pálhoz írott levelének vége. Zboró 1629. márc. 15-i kelettel. — Rákóczy saját írása. Mellette Arany írásával a mai helyes olvasás. Szemere Pál Szemere Miklós író szépapjának: Szemere Lászlónak nagyapja.

18) I. Rákóczy György levele Szemere Pálhoz. Kolozsvárról 1636. jan. 7. Csak az aláírás saját írása.

19) Gróf Rákóczi László levele Putnoky Sára asszonyhoz szőlője ügyében. Sáros 1655. okt. 15.

20) Kazinczy Ferenc levele Szemere Miklós-hoz Lasztócra, melyben Goethe Iphigeniájának és Faustjának legújabb kiadását kéri, hogy az övével összehasonlítsa. Egyben közli, hogy „az ő kedves Toldy“-ja Berlinből írja, hogy Goethénál fél órát töltött és igen kegyesen fogadta. Levelét így végzi: „Bár azt is irta volna, hogy mi vala beszédek tárgya.“ 1833. január 9. — Arany 1855. aug. havában családotól adta vissza Tompáék látogatását, mikor hat hetet töltöttek Hanván. Ez idő alatt a két nagy költő bejárta a környék nevezetes helyeit és meglátogatta nevezetes férfait. Így

jutottak el Lasztóczra is Szemere Miklóshoz és minden valószínűség szerint ekkor kaphatta tőle ezeket a leveleket.

(21) Mados György, szalontai ügyvéd és Arany komja levele 1853. júl. 28. — Az a telek, melyen ma az Arany muzeum, a régi Csonkatorony van Mados Györgyé volt a toronnyal együtt, melyhez régen a piacról kis síkátor vezetett, mint most. E síkátort azonban Mados 1843. ápr.-ban a tanács engedélyével elzárta, de tíz év múlva e miatt többen megtámadták és az engedély megadását kétségbe vonták. Mados e levélben Arany tanuskodását kéri.

(22) Juhász Antal makói református lelképásztor levelei Arany J.-hoz 1853. nov. 27. és 1854. febr. 1. 2 db.

(23) Beretvás Gusztáv, Arany nagykőrösi házigazdájának levelei Aranyhoz, Pestről lakásügyben 1854. márc. 11. és ápr. 18. — 2 db.

(24) I. Hiller Geschichtenbüchlein. — Arany Juliska német olvasókönyve. A fedél belsején: „Arany Juleszé 1854. jan. 8.“ Alatta: „hétfőn esteli 9 órákor, ára volt 5 huszas“.

(25) Ercsey Károly levele Aranyhoz. 1855. júl. 26. — E levél írója a költő sógora, feleségének testvére volt.

(26) Ercsey János levelei Aranyhoz. 1855. júl. 17. és 1857. jun. 3. Ercsey János is sógora volt a költőnek, különben Sályi községben jegyző, kívül közösen vették meg Ant és Tamásda között a Geier és Fischer féle földbirtokot.

(27) Ercsey Sándorné levele Aranyhoz. 1856. aug. 8. A levél írója Aranyné sógornője, testvérenek, Ercsey Sándor szalontai ügyvédnek felesége volt.

(28) A szalontai Kaszinó egylet s ezzel egybekapcsolat olvasó kör Arany J. tiszteleti tagságáról szóló oklevele 1857. máj. 20. Keretben üveg alatt.

(29) A nagykőrösi dalárda oklevele Arany J.

tiszteleti tagságáról 186 nov. 1. — Keretben üveg alatt.

30. Koldusének Névtelentől. 1861. Debreczen. 2 db. — Arany költeményének az ő tudtán kívül és neve nélkül való kiadása. — 2 db.

31. Nógrádmegye 1861. jan. 9-én tartott gyűlése jegyzőkönyvének kivonata, mely szerint Aranyt a megye választó közönsége közfelkiáltással tiszteletbeli főjegyzőül választja.

32. Nagyvárad város közönségének Arany tiszteletbeli képviselő taggá választásáról szóló levele 1861. jan. 31. — E levél hiven fejezi ki a több mint egy évtizedes elnyomás alól felszabaduló nemzeti érzést és gondolkodást, midőn a nemzet először nyilváníthatta meg nagyjaink iránt való tiszteletét. „Fejlődésnek indult alkotmányos életünk hajnalán, midőn Nagyvárad is visszanyerte jogait, első teendőjeül ismerte, hogy azon hű és feláldozó hazafiak iránt, kik ugy a multban, mint a jelenben a haza szabadsága és függetlensége kivárására és visszaszerzésére munkálkodtak, elismerését és méltánylását nyilvánítsa.“

33. Szatmár-Németi szab. kir. város Arany J. tiszteletbeli képviselőjéül való választásáról szóló levele. 1861. febr. 5.

34. A szalontai reform. egyház 1861. febr. 17-én tartott népgyűlésének jegyzőkönyvi kivonata, mely szerint Aranyt a presbyterium tiszteletbeli tagjává választották 1861. márc. 13.

35. Csongrád város közönségének levele, mely szerint Aranyt tiszteletbeli képviselőjéül választotta. 1861. júl. 13.

36. Teleki László arcképe. Melléklet a Hölgy-Futárhoz 1861.

37. Meghívó a pesti József külvárosi követ-választó közönség testvériségi lakomájára 1861. márc. 19.

38. Arany János fényképe. Nagytás az 1863-i családi képből. Keret nélkül.

(39.) Arany Jánosné fényképe. Nagyítás ugyan-
 onnan. Keret nélkül.

(40.) Arany Juliska fényképe fehér keretben.
 A családi képről készült rajz reprodukciója.

(41.) Török Pál arcképe 1862-ből. Barabás Mik-
 lós rajza után sokszorosítás. Mikor Arany tanulói
 pályáját félbeszakítva Kisujszállásra ment segéd-
 tanítónak, Török Pál volt az iskola rektora, ki fel-
 ismerve az ifju Arany tehetségét és tudásszomját,
 szívesen adagatta át neki értékes könyvtára egyes
 darabjait. Később pesti pap és püspök lett s mind-
 végig jóbarátságban volt a költővel. Temetésén is
 ő szolgált felette.

(42.) Arany lakóháza Nagykőrösön. Lenyomat a
 Vasárnapi Ujság 1863. ápr. 19-i számából.

(43.) Jókai: A kurucvillág után. Folytatások.
 Jókai kézírata Arany szerkesztői idejéből. E kéz-
 iratot a költő leányának: Juliskának adta emlé-
 küül s ő őrizte meg. Halála után férjénél, Széll Kál-
 mánnál maradt, ki Szalontáról való elköltözésekor
 minden rá vonatkozó emléktárggyal együtt a mu-
 zeumnak ajándékozta.

(44.) Lévay József két költeményének, u. m. 1.
 Richard király (Heine versének fordítása). 2. A
 dicső nap kézírata. Arany szerkesztői idejéből szer-
 kesztői jegyzéseivel.

45. Bronzérem Bartakovics Albert 50 éves lel-
 készi jubileumára 1865.

(46.) Meghívó egy értekezletre Arany mint pest-
 megyei bizottsági tag részére. 1865. szept. 22.

(47.) A bajai polg. olvasó egylet oklevele Arany-
 nak, mint tiszteletbeli egyleti tagnak. 1866. máj.
 14. Mellette az egylet elnökségének levele, mely-
 ben tiszteletbeli taggá választásáról értesíti.

(48.) Kék bársonyfedelű album, benne 22 drb.
 következő fényképpel. 1. Deák Ferenc, 2. Csengery
 Antal, 3. Szalay László, 4. Tompa Mihály, 5. Tom-
 pa Mihályné, 6. Gyulai Pál, 7. Gyulai Pálné, 8.
 Eötvös József, 9. B. Kemény Zsigmond, 10. Szász
 Károly, 11. Szász Károlyné, 12. Toldy Ferenc, 13.

Lisznyay Kálmán, 14. Teleky László, 15. Eötvös József, 16. Szilágyi Sándor, Sziládi Aron, Salamon Ferenc (hármán egy képen), 17. Ismeretlen, 18. Ismeretlen, 19. Brassay Sámuel, 20. Rónay Jácint, 21. Salamon Ferenc, 22. 1867-i miniszterium.

49. Magánpapírok tárcája. 1867. A. J. felirattal. Ebben tartotta részvényeit.

50. Egy kis leánykának c. vers Arany János kis árva munkájáról: Széll Piroskáról. A Vasárnapi Ujság 1868. nov. 1. számából kiltta Széll Kálmán. Az ő ajándéka.

51. Einladung zu den Balle bei Hofe am 10. Mai. 1869. Abends um 9 Uhr. Für Herrn Johann Arany Akademie Mitglied. — Meghívó az udvari bálra Arany részére.

52. A Kairóban levő egyiptomi magyar egyesület levele Aranyhoz, melyben értesítik hogy tiszteletbeli taggá választották. 1870. ápr. 9.

53. Közhasznú nemzeti kalendárium 1871. évre Fedelér Arany László irásával: „Benne Arany sajátkezű jegyzetei.“ — Január hónap „Napló“-i részén 1870. dec. 24-től januári febr. és márc. több napjáról hőmérséki, időjárási és vizállási feljegyzései vannak.

54. Toldy Ferenc emlékére vert bronzérem. Előlapján Toldy domborművének képe, felette Toldy Ferenc, alatta MDCCCLXXI. Hátlapján koszoruban: „Írói pályája félszázéves ünnepére tisztelői.“

55. A müncheni magyar egyesület levele Aranyhoz, melyben értesítik, hogy az egyesület tiszteletbeli tagjának választották 1872. dec. 10.

56. A müncheni magyar egyesület Arany J. tiszteletbeli tagságáról szóló oklevele. 1873. jan. 2. — Keretben, üveg alatt.

57. Trefort Ágoston vallás- és közokt. miniszter levele Aranyhoz 1876. jan. 21.

58. Meghívó Arany részére Bpest törv. hat. bizottságától a statisztikai kongresszus tagjainak tiszteletére rendezett esélyre. 1876. aug. 31.

59. Üvegfedelű kis doboz. Alján Arany László irásával: „Arany János haja halottas ágyáról és egy foga, mit maga huzott ki a borító papírra saját kezével jegyzett napon. 1885. márc. A. L.“ — A dobozkában a jelzeett tárgyak: kis ősz hajfürt és a fog a papírban vele a dobozhoz ragasztva. Rajta ez az írás: + okt. 31. 1875. 2-dik alsó, bal.

60. Receptek 1876, 1877. és ismeretlen időkből.

61. A bécsi magyar egylet Arany tiszteletli tagságáról szóló oklevele 1876. jan. 28.

62. Meghívó 1877. jan. 21-én este 8 órakor az udvarnál tartandó fogadtatáshoz. Címzés: Nagyságos A. J. urnak, Szent István rend kiskeresztese.

63. Barna bőr házi sapka himzéssel. Belül bevarrott papíron ez az írás: E házi sapkát sok éven keresztül viselte Arany János. A nagy költő neje ajándékozta ezt emlékül nőmnnek, ki mind a költőnek, mind derék feleségének kitüntetett kedvence. Az ajándékozás egyik látogatásunk alkalmával 1877. máj. 18-án történt. — Dr. Csiky Kálmán.

64. A kecskeméti reform. főiskolai szépirodalmi önképző kör Arany J. tiszteletbeli tagságáról szóló oklevele. 1877. szept. 30.

65. Meghívó 1878. nov. 4. az udvarnál tartandó fogadtatáshoz.

66. A gráci magyar olvasóköri diszoklevele Arany J. tiszteletbeli tagságáról 1879. máj. 1. Keretben, üveg alatt.

67. Az eperjesi Széchenyi kör oklevele Arany tiszteletbeli tagságáról. 1879. aug. 1.

68. A budapesti Concordia zsidó jótékonyági egylet oklevele Arany J. tiszteletbeli tagságáról. 1880. febr. 7. Keretben, üveg alatt.

69. Ázsiai orosz-török csatatér. Melléklet a honhoz. Térkép az orosz-török háborúhoz. — Kivül Arany: Öreg pincér c. versének utolsó előtti szaka és az utolsó szak két első sora ceruzával:

Jer, osonjunk félre mi kettem,
Jó ott nekem a szegeletben:

Rajtam sincs semmi legényes,
Hadd üljön elől, aki kényes.
Társaid ugysis annyiba vesznek,
Hogy nekem a főtt rost is beefsteck.

70. General-Karte der Europäischen Türkei.
Az európai Törökország térképe. Kivül a fedélen
tintával rajzolta vagy nyomtatott betűkkel:
EUROPAI TÖRÖKORSZ. — A sok hajtogatástól
elnyútt és a sarkokat vászonnal megragasztotta.
Hátlapján Margitsziget térképe. Arany J. rajza.
Rajta Arany László írása: „A Margitsziget. Arany
vázlata (1880. körül).“

71. Arany J. névnapi üdvözlete Török Pál ref.
püspökhöz. 1889. Két soros distichanban írott vers:

Pál **fordulásod** forduljon mindig örömré.

Pál **megtérése**d hagyja sokára az Ég!

E két soros köszöntő egy névjegyen van s a név-
jegy azon oldalán, melyen a költő neve van, a bal
sarkban e négy betű: b. n. n. k.

72. Arany J. névnapi üdvözlő névjegye Török
Pálhoz a következő szöveggel: „Nem járhatván
ki már egy hét óta a szobából, kénytelen vagyok
e hitvány lapocskára bizni Pál-napi üdvözlömetem.
Isten téged a tieddel együtt tartson meg jó egész-
ségben és szeressen minden jóval! Öszinte tisztelő
barátod.“

73. Edv. O. Butler levelezőlapja Gyulai Pál-
hoz Londonból 1881. márc. 23-ról, melyben angol
nyelven a Hon febr. 27. és a Budapesti Szemle leg-
újabb számát kéri. Kivül rajta ceruzával Arany
írásával: „Nem igen fog épülni.“ — Az írómappa-
ban volt.

74. A budapesti tudomány- és műegyetemi ol-
vasókör Arany tiszteleti tagságáról szóló oklevele.
1881. máj. 29. Keretben, üveg alatt.

75. A gyoroki olvasó egyesület Arany tiszteletbeli
tagságáról szóló oklevele. 1881. júl. 31.

76. A gyoroki olvasó egyesület elnökének értesi-
tése Arany tiszteleti taggá választásáról. 1881. júl.

31. — Hátlapján Arany köszönő válaszának ceruzával való sajátkezi fogalmazványa javításaiival és ezzel az utóirattal: „Levelem nincs hirlapi közlésre szánva. Margitsziget, 1881. szept. 3.“

77 Száritott virág Tasso kertjéből és Vergilius sirjáról. Két kis levélborítékban a következő felirással: Virgil sirjáról Posilipo Nov. 3-án 1881. W. I. Tasso háza kertjéből Sorrentóban Nov. 4-én 1881. Wohl Janka.

78. Széll Kálmán levele leányához, Piroskához Debreczenből, a zsinatról 1881. nov. 8. Tudatja, hogy sikerült nagyapja számára az unokája által kért dohányzacskót megvenni és küldi. Mellette a szállítólevél szelvénye és Széll Piroska névjegye. E dohányzacskó az I. emelet 55. sz. alatti.

79. Arany J. levele a lőcsei tanári karhoz, melyben azt írja, hogy betegsége és elgyengült látása miatt kérésüket nem teljesítheti. 1881. dec. 6. Csak az aláírás Arany saját írása.

80. Wohl Janka levele Margitszigetre Arany J.-hoz. Fenyőillatot küld a tüdejével betegeskedő költőnek. — Mellette Arany tréfás válaszána fogalmazványa Piroška nevében ceruzával. — 2 db.

81. Arany szalontai állami és városi adókönyve élete utolsó évéből. 1882. — 2 db.

82. Kétágu bronz gyertyatartó. Élete utolsó évtizedében használta.

83. Egy doboz havanna szivar. Ez volt a költő utolsó szivarkészlete. Alig hiányzik belőle 2—3 db. A doboz felirata a következő: B. B. betű. Havanna. Britanica alakú. 100 db. ára 5 frt. 96 kr. 1 db. 6½ kr. Egy darab hossza 118 milliméter. — Mellette a következő irás: „Arany János utolsó szivarkészlete, melyet özvegyétől kaptam. Ha létrejön Szalontán az Arany-szoba, ott lesz helye ennek a szivarnak is. 883. jan. 17. Szalay.“ — Szalay László ajándéka.

84. Arany J. utolsó házisapkája, melyet még halála napján is viselt. Özv. Bezerédy Istvánné készítette a költőnek. — Mellette Arany Lászlóné

levele özv. Beszerédy Istvánnéhoz 1882. okt. 27-ről — öt nappal a költő halála után — melyben anyósa nevében részvétét közölni és megbizásából emlékül a sapkát küldi. — Ugyancsak mellette Széll Piroska levele Bezerédy Istvánnéhoz 1882. nov. 6-ról, melyben nagyanyja megbizásából Arany sirjáról egy babérkoszorút küld, mit a nagymama hozott onnan. — Bezerédy István ny. főispán levele, mellyel a tárgyakat a muzeumnak küldi. Nagyszombat 1913. márc. 20. és Széll Kálmán köszönő levele 1913. márc. 22.

85. Arany J. szülőháza és Szalonta főtere a Csonkatoronnyal — egy képen. A szülőház Rozvány György rajzának mása.

86. Arany János és Ercsey Sándor levelei.

87. Könyvjelző gyöngyhimzéssel.

88. Arany J. fehérneműi: törülköző E. Juli 20. jelzéssel, lábravaló, harisnya, ing, zsebkendő 1 tet.

89. 5 db. zsebkendő. Ezeket Aranyiné férje halála után néniének: özv. Nagy Jánosnénak ajánlódokozta. Róla leányára maradt, kitől Ercsey Rózsi-ka cserélte el és ajándékozta a muzeumnak.

90. Kovadarabok. 3 db.

91. Coloradó szivardoboz, benne 8 db. szivar.

92. Barna bőrtárca, két darabban, mivel egy időben vastagallotta és kettévágva csak az első részét használta.

93. Sötét csiptető szemüveg fekete zsinóron.

94. Nagy ablakra való hőmérő.

95. Két uj, barnás pipaszár. 2 db.

96. Görbe kard fekete hüvelyben a diszmagyar ruhához.

97. Fekete magyar prémes kucsma a diszmagyarhoz.

98. Egy pár acél gombos sarkantyú a diszmagyarhoz.

99. Fekete selyem, megköthető rojtos nyakkendő. — Diszmagyar ruhája azért nincs itt, mert benne temették el.

100. Barna nadrág-szijj.

101. Egy pár szürke bőikesztyű.
102. Fekete selyem házi sapka ellenzővel.
103. Összehajlítható kisebb kapukules.
104. Pipaalaku szivarszipka.
105. Páris képe madártávlatból. Két szélén Arany magyarázó jegyzeteivel.
106. Petőfi Zoltán a ravatalon. Fénykép. Petőfi Zoltán Arany János keresztfia volt.
107. Meghívók különböző alkalmakra.
108. Arany költeményeinek illusztrációi az Arany albumból. 7 db. u. m. 1. Szilágyi Erzsébet („Ki kopog, mi kopog“) 2. Walesi bárdok (Elő sip, dob zene stb.) 3. Szt. László (Ott a szűz, a boldogság). 4. Egri leány. I. Rozgonyiné (Hej ki hozza, kormányozza, ide azt a gályát). II. Rachel siralma (Unsóló emlémet elfogadni késtek). III. Rege a csodaszarvasról — nőrablás.
109. Rövid ethika. Irta ama boldog emlékezetű Tóth-Falusi Kis Miklós 1697-dik esztendőben. Nyomatott 1747-dik esztendőben. 1 lap.
110. Arany János képrejtvénye. Megfejtése: Vége Vég Andrásnak, Mert neki sirt ásnak, Nem másnak, Andrásnak. Holnap ásnak Másnak. — Széll Kálmán ajándéka.
111. Szivarszipka nyul-faragással. — Széll Kálmán ajándéka. Szopókája hiányzik.
112. Arany J. névjegyei.
113. Nemzeti kokárda és aranyrojtos nemzeti szalagdarab. 2 db.
114. Kis jelvény nemzeti színű szalagból, közepén a magyar címer, gyöngy himzéssel. Arany Lászlóné ajándékozta a költőnek.
115. Domborművű nagyobb tajtékpipa, láncal megerősített domborművű ezüst kupakkal, sárga rövid nyéllel. E pipát Gyulai Pál ajándékozta a költőnek.
116. Ezüst kupaku tajtékpipa kis rövid, sárga szárral. Gyulai Pál ajándékozta Arany Jánosnak.
117. Hosszu csibukszár borostyán szopókával.
118. Nagyobbacska kerek orvosságos papír-

doboz, rajta nagy nyomtatott alaku betűkkel piros és kék ceruzával e felírás: HUR. Benne 10 db. hur, melyeket gitárjához vett és használt.

119. Nagy bádogdoboz, tele magyar dohányval és fedelén sajátkezű irásával: „Kálmán“, azaz Széll Kálmán ajándékozta apósának.

120. Nagy bádogdoboz, tele magyar dohányval. Rajta Arany írása: Felül J. M., alul Kálmán. Azaz Jászai Mari színművésznő és Széll Kálmán ajándékozták a költőnek.

121. Sárga fa összehajlítható méter-mérték. Egyik darabja elhasadt és Arany megragasztotta s cérnával összekötötte.

122. Hőmérő Reamur szerinti beosztással.

123. Fehér csíptető szemüveg fekete zsinóron.

124. Fél szemre való színházi láteső.

125. Nagy fehér tajtékpipa rövidebb szárral. — Valamikor darabokra tört és összeragasztotta s fent a kupak helyén jó erős, vastag sodronnyal összedrótozva és még azután is használta, de utóbb a közepén újra kettévált.

126. Meggyfa csibukszár.

127. ~~Lapos~~ fenőkő és ~~csonka~~ fenőkő. 7 db.

128. Kis szalmiák-cukorkás doboz, rajta nagy nyomtatott alaku betűkkel Arany irásával: ING-GOMB. Benne két kis inggomb, melyeket rendszeren használt.

129. Arany János fényképe fekete ovális keretben. Ugyanaz, amelyik a Széll Piroska 10-ik nevenapjára adott albumban van. Tehát 1875-ből való.

130. Arany Jánosné fényképe. Nagyobb fekete ovális keretben. 1863 körüli időből. Rossz kép.

131. Arany Juliska, Széll Kálmánné fényképe fekete ovális keretben. 1863 körüli időből. — Rossz kép.

132. Széll Kálmán fényképe. Nagyobb ovális alakban, bőrtokban. — Rossz kép.

133. Széll Piroska képe fehér keretben.

134. Arany László képei fehér keretben. — 4 db.

135. Arany Lászlóné arcképe keretben. Mellkép; aquarell utáni reprodukció.

136. Özv. Arany Jánosné levele Szász Bélához 1883. jan. 4. Meleghangu levél, melyben megköszöni Szász B. meglepő figyelmét, mellyel szép könyvét megküldötte. „Sokszorosán jól esik figyelme, ha árvaságomban és legmélyebb fájdalomban felkeres és gondol reám. Különösen Önöktől, kik annyira benső barátaink, mint rokonok között is kevés van. Áldja meg a jó Isten érette!” Irja továbbá, hogy „a jó Szász Károly” is elvitte most kiadott költeményeit s ez a figyelem is nagyon jól esett, valamint, hogy szívesek voltak feleségével ő esztendő utolsó délutánján meglátogatni. — Özv. Székely Ödönné, szül. Szász Irén ajándéka Jékely Lajos (Áprily) útján Nagyenyedről.

137. Arany László levele Szász Bélához, melyben megköszöni anyja halála felett kifejezett részvételét 1885 márc. 21. — Szász Béla: dr. Szász Béla kolozsvári volt egyetemi tanár, az öreg Szász Károly, volt nagyenyedi Bethlen kollegiumi tanár, 48-as államtitkár fia, testvére a műfordító dunamelléki püspöknek és Szász Domokos erdélyi ref. püspöknek. — E levél is özv. Székely Ödönné, Szász Béla leányának ajándéka. — Mellette özv. Székely Ödönné magyarázó levele Debreczeni Istvánhoz 1917. nov. 5. és Jékely (Áprily) Lajos két levele.

138. Arany Jánosné gyászjelentése 1885. február 19.

139. Arany Lászlóra vonatkozó emléktárgyak. U. m. 3 db. követválasztási dal 1887-ből és a Vasárnapi Ujság 1898. aug. 7-i száma, benne Arany László arcképe és cikk róla a halála alkalmából.

140. Arany László gyászjelentése 1898. aug. 1. E gyászjelentést Arany szülőháza helyén levő

házban őrizték kegyelettel. — Özv. Boros Lajosné adományja.

141 Széll Piroskához írott levél Eti aláírással; valószínűleg Gönczy Etelka írta.

142 Széll Piroska kezének gipsz maszkja ravataláról. Zala György műve.

143 Széll Kálmán gyászjelentésének saját maga által előre megírott szövege. Meghalt 1928. ápr. 1. Debreczenben.

Arany János emlékének megörökítése: (142—148).

144 Zöld bársonnyal bevont album. Cím lapján: Arany János özvegyének Tisza-Füred városa 1882. Tisza-Füred 1882. dec. 30-án az elhunyt költő emlékére emlékünnepet rendezett felerészben szobra, felerészben pedig a tiszafüredi kisdudavoda Arany alapja javára. Ez ünnepély megörökítése ez emlékalbum.

145 Emlék a győri Arany-ünnepről, melyet a költő szobra javára 1882. nov. 20-án rendeztek. — Bordó bársony kötésben.

146 Szilágyi István — Arany régi barátja és írásra buzdítója, az egykori szalontai rector, utóbb máramarosszigeti főgimn. igazgató — levele 1885. jun. 3-ról, melyben sajnálattal közli, hogy nem vehet részt az Aranyszoba megnyitásán — Arany apothéozisán.

147 Lévay József két levele és az Aranyszoba megnyitásakor elmondott pohárköszöntője. Fényképét is küldi. 1885. jun. 11. és 24.

148 Arany János budapesti szobra. Fénykép a főalakról Ströbl Alajos műtermében.

149. Ezüst koszoru, melyet Nagyszalonta város a budapesti Arany szoborra küldött. Ezüst lefogó pecsét-utánzaton ez a vers van:

Kinek lantján ihletve zendül az ének,
Örökéletet adván a népnyelvének
Nemzetünk dalnoka, nagyszülöttünk,
Rólad mindig áldva emlékezünk.

Nagyszalonta város 1893. május 14.

150. Rudnyánszky Gyula „Arany J. szobra előtt c. ódája és kísérő levele, mellyel az ódát megküldi. 1893. máj. 14.

151. Lévai József: A szalontai temető c. költeménye, melyet 1916. okt. 22-én, Arany J. halála 34-ik évfordulóján írott. — Mellette Lévay két levele, melyeket e költeménnyel kapcsolatban írt.

152. Arany Juliska sirjánál. Endrődy Sándor költeményének kézírata.

153. Arany földbirtokára vonatkozó levelek.

154. Juhász Benjámín levele Aranyhoz 1854. aug. 29.

155. Ujházy József kecskeméti tanár levele Aranyhoz 1858. aug. 27.

156. A nagykőrösi kaszinó Arany tiszteleti tagul választásáról szóló levél. 1859. jan. 31.

157. Biharmegye összeírása (conscripitis) 1552-ből. Benne a Toldi családra, Nagyfalura, Szalontára vonatkozó adatok. Miskolczy Árpád megyei főszámvevő birtokában levő hiteles másolatról másolta és a muzeumnak ajándékozta Csorvássy István ügyvéd. Nagyszalonta 1899. szept. 19.

158. Toldi Miklós családjára vonatkozó történeti adatok. Kivonat a Budapesti Szemle 1860. évi 10. kötetéből. Leírta és a muzeumnak ajándékozta Csorvássy István.

159. N. Őszi István inquisitiója Varga György ellen. 1752. jun. 25. A város pecsétjével. (Nem Arany emléktárgy.) Borbély László ajándéka.

160. Honvéd egyenruha 1848-ból. Rozvány György szabadságharci honvédtiszti ruhája.

Arany János jegyzőkorából való emléktárgyak Nagyszalonta város levéltárából.

A város ajándékai. 1843.

161. Oláh István pénztárnok és ns. Kenéz Ferenc városgazda számadásai 1842. évből. — Az egész Arany János írása 1843. okt. 26-i lezárással.

162. Arany János uti költségének nyugtái kü-

lőnböző, a város érdekében végzett utról. 1843. jun. 21. jul. 14. aug. 17. és nov. 25-ről. — 5 db.

163. Nyugtámlások Arany J. irásával 1843. december 25. — 6 db.

164. Kiadásjegyzék a város vendégeinek ellátásáról 1843. okt. 25. — Arany J. írása. 1844.

165. Oláh István pénztárnok és városgazda Oláh Mihály számadásai 1843—44. — Arany J. írása, lezárta 1844. nov. 1.

166. Szabonta M. városának 10.000 pengő frt.-ról szóló kötelezvénye 1844. jun. 24. Kiadta a város hites jegyzője Arany J. Felvették a váradí káptalanból.

167. Szerződés másolat 1844. aug. 11. Arany J. írása.

168. Nyugták, igazolványok 1844. febr. 7. jun. 5. jun. 12. máj. 30. — 4 db. Arany írásai.

169. Vizsgálat Máté Sándor elloptott tehene iránt. 1845. márc. 29. Arany írása.

170. Számadás („számvetés“) 1845. okt. 27. Arany írása. 1846.

171. A fiuiskola építésére Dudek József építőmesterrel kötött szerződés. Rajta Arany J. irásával egy pótszerződés 1846. május 29. — 2200 frt.-ben egyeztek, de később a terv változott. 1846. dec. 5-ig felvett 2525 frt.-t.

172. Jegyzőkönyvi kivonatok a hadnagyiszek jegyzőkönyvéből. 1846. jun. 18. nov. 26. — 2 db. Arany írása.

173. Tanukihallgatási jegyzőkönyv 1846. aug. 16.

174. Jelentés a szolgabíróhoz, Főnyad Lászlóhoz. 1846. dec. 21.

175. Nyugták 1846. nov. 12 és dec. 1. — 2 db. Arany írása.

176. Lovassy levele Pozsonyból 1846. dec. melyben kéri a város bíróját és előljáróit, hogy az irgalmas barátok zárdájából vigyék haza. Rajta Arany J. jegyzéke 1846. dec. 22. — Lovassy László szalontai ifju a pozsonyi országgyűlésen Kossuth Lajossal együtt az országgyűlési ifjuság ve-

zése volt. A bécsi kormány elfogatta és börtönbe záratta őket, hol Lovassy elméje elborult. Kiszabadulása után helyezték el az irgalmas barátok zárdájának elmekórházában. Az innen való kiszabadítását kéri a város előljáróitól.

(177) Városi jegyzőkönyv, melyet Arany így kezdett meg: „Atya, fiu és Szentlélek Istennek nagy nevében, Amen.“ — Utána bevezető az 1842. ápr. 17-i tűz leírásához. Majd a jegyzőkönyvek 1847. — 1849. dec. 9-ig. Benne több Arany J. írása. 1849. máj. 28-án 97 sz. a. Arany J. lemondása.

(178) Szalontai tanácsülések jegyzőkönyve. Kezdődik 1847. évi május hó 3-dikán miután az ugyanezen évi ápr. 17-én „városunkat rombadöntött rettenetes tűzvész minden megelőző jegyzőkönyveinket semmivé tette“. — Benne a tisztviselők névsora. Jegyzők: 1. Borbély Pál. 2. Arany János. — Arany idejében csaknem egészen az ő kezirása.

179. Hadnagyiszéki jegyzőkönyvéhez tartozó jegyzetek. 1847. jan. 17. — 1848. márc. 20-ig. Arany J. írása.

(180) Ő császári apostoli királyi felséghez intézett könyörgő levél tűz által károsult N. Szalonta mezőváros községének. — Arany J. fogalmazványa és írása. 1847. máj. 17.

181. Bémer László püspökhöz küldött kérvény a barmodi pusztá bérének fizetésére haladéktól illetve elengedésért. — Arany J. fogalmazványa és írása. 1847. máj. 16.

182. Folyamodvány az alispánhoz bíró kijelölésért. 1847. nov. 7. — Arany János írása.

183. Kelemen Xev. Ferenc görbadi pleb. alapító levele. Rajta Arany J. végzése 1847. szept. 25-i tanács ülésből. — Ezt az alapítványt Arany kölcsönvette.

(184) A város kötelezvénye 6.000 frt-ról, melyet Kellner Ilyésné, Jéger Rozáliától vett fel. Arany J. írása 1847. aug. 1.

185. Jegyzőkönyvi kivonat a választmányi

ülés jzk.-ból 1847. júl. 12. — Arany J. írása.

186. A leégett szegények segélyezésére a kir. kincstárból felvett 5.000 frt-ról szóló kötelezvény. — Arany J. írása.

187. Persecutorok számadása. 1847. máj. 21. — Arany J. írása.

188. Városi eserépégető szin haszonbéri szerződése 1847. ápr. 30-ról. — Arany J. írása.

189. A hadnagyiszéki jelentése Nagy Lajos biharvármegyei esküdthöz. 1847. febr. 20. — Arany J. írása.

190. Megyei küldöttség végzése. 1847. szept. 27. — Arany J. írása.

191. Jelentés a szolgabíróhoz. 1847. aug. 7. — Arany J. írása.

192. Szerződések. — Arany írásával. — 3 db. 1847. máj. 3. 29.

193. Nyugták Arany J. fizetéséről. 1847. márc. 17. ápr. 25. szept. 16. okt. 3. okt. 9. — 7 db. — Saját írása.

194. Különböző iratok, rajtuk Arany elintéző feljegyzései. — 6 db.

195. Észrevételek és nehézségek, melyek az 1846. évi bírói számadásra, a számadások vizsgálatára kinevezett küldöttség által tétettek. 1848. jun. 6. — Arany írása.

196. Jegyzőkönyvek és jzk.-i kivonatok, 1848. febr. 13. 27., márc. 17. — 4 db. — Arany írása.

197. Passzusos jegyzőkönyv. 1848. júl. 14-től 1849. végéig. 1—405 számig Arany J. írásával.

198. Kötelezvény 4.000 frt-ról, melyet a város a debreczeni takp.-tártól felvett. 1848. dec. 9. — 2 db. — Arany írása.

199. Számadás Arany J. debreczeni utjáról. 1848. dec. 11.

200. Jelentés Sárváry Jakab derecskei uradalmi elintézőhöz. 1848. jan. 29. — Arany írása.

201. Hivatalos jelentés Biharvármegye állandó bizottmányához, a számadás vizsgálására kine-

vezett megyei küldöttségtől. 1848. jun. 21. — Arany írása.

202. Tanukihallgatási jegyzőkönyvek. 1848. jun. 19. 29. — Arany írása.

203. Jelentés a szolgabíróhoz. 1848. ápr. 1. — Arany írása.

204. Nyugták Arany J. fizetéséről. 1848. jul. 18. szept. 2.

205. Nyugták utiköltségről. 1848. jan. 25., jun. 28. jul. 5. — 3 db.

206. Különféle nyugták. — 4 db. — Arany írása.

207. Vegyes iratok Arany J. elintéző végzésével. — 7 db.

208. Kivonatok a város jegyz. k.-ból. 1849 máj. 10. — 5 db. — Arany J. írása.

209. Az állam által fizetendő fuvarok kimutatása. 1849. máj. 14. — Arany írása.

210. Nyugták Arany J. jegyzői fizetéséről. 1849. máj. 13. 14. jul. 18. 24. nov. 5. dec. 19. — 6 db.

211. Nyugták utiköltségeiről. 1849. ápr. 21. máj. 12. — 2 db.

212. Nyugták — vegyes. — 3 db. — Arany írása.

213. Jelentés a főszolgabíróhoz. 1849. máj. 21. — Arany János írása.

214. Tanuvallomások ismeretlen időből. — 2 db. — Arany által kiállítva.

215. Passzusok. (Marhalevelek.) 1845-ből. — 1 db. — 1846-ból 3 db. 1847-ből 5 db. 1848-ból 9 db. — Arany által kiállítva.

216. RÉSZVÉTI RATOK. *és részvétlevek: 55 db.*

I. Hatóságoktól.

Borsodmegye.

Csongrád megye.

Esztergom megye.

Győr vármegye.

van a III. emeleten:
zárgy } 153 db. -
előz: } 215 db. -

Nógrádmegye.
 Nyitra megye.
 Torda-Aranyosmegye.
 Arad sz. kir. város közönsége.
 Baja városa.
 Budapest főváros közönsége.
 Esztergom sz. kir. város közönsége.
 Győr sz. kir. város közönsége.
 Hódmezővásárhely szab. kir. város közönsége.
 Kassa sz. kir. város közönsége.
 Kecskemét sz. kir. város közönsége.
 Miskolcz város képviselőtestülete.
 Nagy-Szalonta város képviselőtestülete.
 Nagy-Kőrös város képviselőtestülete.
 Pancsova törv. hat. joggal felruházott városa.
 Pápa város közönsége.
 Pápa rend. tan. város képviselőtestülete.
 Pozsony sz. kir. város közönsége.
 Selmecz és Béalábánya sz. kir. bányaváros közönsége.
 Sopron sz. kir. város közönsége.
 Szeged sz. kir. város törv. hat. bizottsága.
 Szolnok város közönsége.
 Temesvár szab. kir. város bizottsága.

II. Egyházaktól, iskoláktól.

Dunamelléki ev. ref. egyházkerület.
 Nagy-Kőrös ev. ref. egyház tanácsa.
 A vértessaljai helv. hitv. esperes.
 A vértessaljai ev. ref. egyházmegye.
 A békés-csabai izr. hitközség.
 Szegedi főrabbi.
 Szegedi izr. hitközség.
 Halasi iskolai kormányzó-testület.
 Miskolczi ref. Lyceum tanári kara.
 Nagykállói állami főreáliskola tanári kara.
 Sárospataki ref. főiskola igazgatósága.
 Csurgó gymnasiumi tanára és neje.
 A debreczeni collegium tanárai.

A debreczeni főisk. felsőbb tanulók magyar irodalmi önk. társulat.

A debreczeni ref. főisk. összes tanuló ifjúsága.

Az egri jogakadémia polgársága.

A lugosi kath. főgymn. magy. önképző köre.

III. Egyesületektől.

A Magyar Földhitelintézet igazgatósága.

A Magyar Földhitelintézet igazgatói.

A Magyar Földhitelintézet tisztviselői.

A Magyar Tud. Akadémia.

A Kisfaludy Társaság.

A Magyar Történelmi Társulat Budapesten.

A győri Arany-ünnepet rendező bizottság.

Országos iparegy. ipartársulati szakosztályában képv. 40 fővárosi ipantársulat Budapesten.

Az országos nőképző-egylet Budapesten.

Magy. Tisztviselők Országos Egyesülete Budapesten.

A zenetanárok orsz. egylete Budapesten.

A budai kör elnöksége.

A bukaresti magyar társulat elnöksége.

Eperjesi Széchenyi-kör elnöksége.

A zemplénmegyei tanító-egyesület, Homonna, Varanno stb. járási kör elnöksége.

Soproni irod. és művészeti kör elnöksége.

Az ungvári ált. ipartársulat és az ungvári ált. iparos-ifjúság.

A besztercei magyar kaszinó.

A pozsonyi Toldi-kör.

A szerb „Matika“ ir. társ.

Czelder Márton ref. lelkész, Felső-Bánya.

IV. Magánosok.

Gróf Dessevfi Aurél, Budapest.

Feszt Imre, Budapest.

Johanovics György, Duellon.

Karacs Teréz, Kunhalas.

K. J. Selmecezen.
 Nagy Péter ref. püspök, Kolozsvárott.
 Pattersohn J. Arthur, London.
 Szász Béla, Kolozsvár.
 Schalkár L. örökösei, Kassa.
 Székely József és családja, Budapest.
 Tóth Endre, Vatta.
 Tanesz József, N.-Kőrös.
 Báró Vay Miklós, Golop.
 Szilágy József koronaőr, Verebély.
 Gáspár János nagyenyedi tanfelügyelő.
 Báró Vay Miklós, Budapest.
 Gróf Hadik Barkóczy Ilona, Homonna.
 Dr. Jenei Szász Béla, Dr. Kolozsvári, Kolozsvárt.
 Dr. Nogáll János felszent. püspök, kanonok, Nyárad.
 Speketich Bódog, Gnác.
 Gróf Széchen Antal.
 Széll Kálmán, Kis-Unyon.
 Szilágyi István és felesége, Mármarossziget.
 Szmeesányi Paula, B.-Keresztur.
 Széll Kálmán, Kis-Unyon.
 Tárkányi Béla, Eger.
 Gróf Zichy Lina, Adony.
 Lila Margetics, Sztankovics.
 Deutsch Jakab, Szabadka.

vált : 94 drb.
 uat : 55 drb.

 elveszett : 39 drb.

KOSZORU-SZALAGOK A II. ÉS III. EMELET FALAIN.

volt: 132 db.

E koszorukat Arany és részben Aranyné temetésére küldték tisztelőik. De e gyűjtemény nem teljes, mert a temetés alkalmával sokat elhurcoltak.

Az első magy. ált. bizt. társaság.
A b-pesti IV. ker. polg. iskola.
Zürichi magyar egyesület.
A budai áll. tanítóképző intézet.
A Szalay család.
A „Pesti Napló“ szerk.
Debreczen városának törvényhatósága.
A b-pesti ref. főgimn. ifjúsága.
A budapesti IV. ker. főgimn. ifjúsága.
Biharmegye közönsége.
A nemzeti színház igazgatósága.
Vác város.
Az Országos középisk. Tanár-egyesület.
A Magyar Földhitelintézet igazgatósága és tisztikara.
A váci egyesült Casinókör.
Lukács Antal és családja.
Nagyszalonta város, tisztelete jeléül.
Csengery Loránd, felejtethetetlen keresztapjának.
A b-pesti ág. hitv. ev. főgymn.
A testvéregyesület ifjúsága.
Budapest főváros közönsége.
A fővárosi iparosok köre.
Wlassich Gyula és neje, kegyelete jeléül.
Jókai Mór.
Zirzen Janka.
A m. kir. tanárképző és gyakorló-iskola.
A László-féle nyilv. középisk. és nevelőintézet.

*maradt:
kb. 60-65 db.
a többi
összelepték.*

- Salamon Ferenc.
 Az országgyűlési szabadelvű párt köre.
 A kecskeméti ref. Főiskola önképző köre.
 Ráth György és meje.
 Az atyai barátinak, Janka és Stephanie.
 Az aradi Kölcsey egyesület.
 A b-pesti Tanítótestület.
 A pozsonyi kath. főgymnasium ifjúsága.
 Az orsz. rabbiképző ifj. köre.
 Arany ravatalára a Teleki pár.
 Felejtethetlen vendégének, a Margit-sziget.
 A losonczi Főgymn. tanári kara és tanuló ifj.
 A Petőfi-Társaság.
 A Képviselőház.
 La arde Française de Budapest.
 Ráth Mór.
 Régi barátja Arany Jánosnak, Szilágyi S.
 Özv. Csengery Antalné.
 A sugáruti tanítóképző intézet.
 Sz. Prielle Kornélia.
 A győri főgymnasiumi ifjúság.
 Magyar Földhitelintézet.
 A sugáruti áll. polg. tanítónő képző intézet ta-
 nári testülete.
 A Kegyes-tanító-rendi gymn. ifjúsága.
 A magyar kormány.
 Der Wiener Journalisten Verein „Concordia“.
 Az orsz. magy. izm. tanító egyesület.
 A győroki olvasó egyesület.
 A b-pesti II. ker. áll. Reáltanoda.
 Névtelen.
 A nagykőrösi főgymn. önképző köre, Arany
 Jánosnak, a kör első főelnökének.
 A budapesti állami felső leányiskola.
 Rónay Jácint.
 A Nemzeti Színház személyzete.
 A Nemzeti Casinó.
 Az orsz. polg. isk. tanító-egyesület.
 A b-pesti Keresk. Akadémia ifjúsága.
 Concordia b-pesti jótékony-egyesület disztagjának

Lovassy Ferenc és családja, hű barátság és tiszt. jelöl.

Róser Miklós (keresk. iskolája).

A pozsonyi magyar lyceumi önképző kör.

Szász Károly.

Csiky Kálmán és neje, Az atyai jó barátoknak.

A nagykőrösi főgymn. és képezde tanárai, egykori tan.-társuknak.

Arany János ravatalára, a Magyar Színész-egyesület, — „Édes az álom.“

A debreczeni jogakadémia.

Szeged szab. kir. város.

A budai főgymn. ifjúsága.

A Népszínház.

Névtelen.

A b-pesti VI. ker. főreáliskola tanári kara.

Névtelen.

Névtelen.

Tanári testülete és ifjúsága. (Félszallag.)

A VI. ker. közs. főreáltanoda.

Arany János emlékének.

Arany Jánosnak.

Irók és művészek társasága.

A bécsi magyar olvasó egyesület és társaság.

Szalay Imre.

M. kir. Ferencz József nevelő intézete.

A VII. ker. polg. leányiskola növendékei.

B-pesti kegyesrendi főgymn. ifjúsága.

A budai főgymn. Vörösmarty önképző köre.

A kir. József műegyetem tanárai.

A brassói áll. főreálisk. tanulói.

A Dugonics Társaság.

A Szigligeti Társaság.

Az „Otthon.“

A Petőfi Társaság.

A soproni irodalmi és művészeti kör.

A népoktatás b-pesti és orsz. intézetei.

Biharvármegye közönsége.

A VI. ker. állami főreáliskola ifjúsága.

Az evangélikus főgymnasium Arany János köre. — 2 drb.

A nagykőrösi főgymn. tanárokara.

Az újpesti Arany János kör,

A b-pesti egyetemek ifjúsága.

Özv. Bezeredy Istvánné.

A budai főgymnasium tanári testülete.

Az orsz. nőképző intézetek.

A debreczeni ev. ref. collegium.

Dr. László Mihály nyilv. főgymnasiuma.

Arany Jánosnak. — 3 drb.

Arany János disztagjának.

Arany János emlékének. — 2 darab.

A legnagyobb magyar költőnek.

Arany János ravatalára.

Névtelen. — 3 darab.

Kedves nászasszonynak.

Thali Elekné.

Lovassy Ferenc és családja, Arany Jánosnénak

Gönczy Pálné, Arany Jánosnénak.

A b-pesti ág. hitv. ev. főgymn. ifjúsága.

Ráth György és Gizella.

Szontagh Pál.

Báró Kemény János.

A tud. és műegyetemi olvasóköri.

